

1896.

Na osnovu člana 54 stav 1 Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma ("Službeni list CG", br. 33/14, 44/18, 73/19 i 70/21), Ministarstvo unutrašnjih poslova donijelo je

## PRAVILNIK

# O LISTI INDIKATORA ZA PREPOZNAVANJE SUMNJIVIH KLIJENATA I TRANSAKCIJA

("Službeni list Crne Gore", br. 141/21 od 30.12.2021)

### Član 1

Ovim pravilnikom utvrđuje se lista indikatora za prepoznavanje sumnjivih klijenata i transakcija.

### Član 2

Izrazi koji se u ovom pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

### Član 3

Izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) teroristički akt je djelo utvrđeno protokolima navedenim u aneksu uz Međunarodnu konvenciju o suzbijanju finansiranja terorizma, kao i bilo koje drugo djelo čiji je cilj da izazove smrt ili težu tjelesnu povredu civila ili bilo kog drugog lica koje ne učestvuje aktivno u neprijateljstvima u slučaju oružanog sukoba, kad je svrha takvog djela u njegovoj prirodi ili splet okolnosti povezanih sa tim djelom da zastraši stanovništvo ili da primora vladu neke države ili neku međunarodnu organizaciju da učini ili da se uzdrži od činjenja neke radnje;
- 2) terorista je lice koje:
  - samo ili sa drugim licima sa namjerom pokuša ili učini teroristički akt na bilo koji način, neposredno ili posredno,
  - samo ili sa drugim licima sa namjerom podstrekava i pomaže u izvršenju terorističkog akta,
  - doprinosi izvršenju terorističkog akta od strane grupe lica koja djeluje sa zajedničkom svrhom i sa ciljem nastavljanja vršenja terorističkog akta ili ima saznanja o namjeri grupe da počini teroristički akt;
- 3) teroristička organizacija je grupa lica, odnosno terorista koja:
  - sa namjerom pokuša ili učini teroristički akt na bilo koji način, neposredno ili posredno,
  - podstrekava i pomaže u izvršenju terorističkog akta,
  - doprinosi izvršenju terorističkog akta od strane grupe lica koja djeluje sa zajedničkom svrhom i sa ciljem daljeg terorističkog djelovanja ili ima saznanja o namjeri grupe da izvrši teroristički akt;
- 4) predikatno krivično djelo je krivično djelo čijim izvršenjem je ostvarena dobit koja može da bude predmet krivičnog djela pranja novca;
- 5) klijent je domaće ili strano pravno lice, privredno društvo, fizičko lice, preduzetnik, strani trust i drugo lice, odnosno sa njim izjednačeni subjekat koji vrši transakciju ili uspostavlja poslovni odnos sa obveznikom;
- 6) finansijske institucije su:
  - institucije koje obavljaju poslove: otkupa potraživanja, finansijskog lizinga, čuvanja u sefovima, faktoringa, izdavanja garancija i drugih jemstava, kreditiranja i kreditnog posredovanja, davanja zajmova i posredovanja prilikom ugovaranja poslova davanja zajmova, mjenjačke poslove,
  - institucije koje obavljaju poslove pružanja platnih usluga i institucije za elektronski novac sa sjedištem u Crnoj Gori,
  - društva za upravljanje investicionim fondovima, filijale stranih društava za upravljanje investicionim fondovima i društva iz država članica Evropske unije koja su ovlašćena za neposredno obavljanje poslova upravljanja investicionim fondovima na teritoriji Crne Gore,
  - društva za upravljanje penzionim fondovima,
  - investiciona društva i filijale stranih investicionih društava čije je poslovanje uređeno zakonom kojim se uređuje tržište kapitala, a koja pružaju: investicione usluge na tržištu kapitala u Crnoj Gori koje obuhvataju: prijem i prenos naloga koji se odnose na jedan ili više finansijskih instrumenata, izvršenje naloga za račun klijenta, trgovanje za svoj račun, upravljanje portfeljem, investiciono savjetovanje,

usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata sa obavezom otkupa, usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata bez obaveze otkupa, upravljanje multilateralnom trgovačkom platformom (MTP), upravljanje organizovanom trgovačkom platformom (OTP); pomoćne usluge na tržištu kapitala u Crnoj Gori koje obuhvataju: čuvanje i administriranje finansijskih instrumenata za račun klijenata, uključujući kastodi usluge i sa tim povezane usluge, kao što je upravljanje novčanim sredstvima i kolateralima, odobravanje kredita i zajmova investitoru radi omogućavanja zaključenja transakcije sa jednim ili više finansijskih instrumenata, ako je u transakciju uključeno društvo koje daje zajam ili kredit, davanje opštih preporuka u vezi sa strukturom kapitala, poslovnom strategijom i srodnim pitanjima i uslugama koji su u vezi sa spajanjem i sticanjem udjela u društvima, usluge poslovanja stranom valutom u vezi sa pružanjem investicionih usluga, istraživanje i finansijska analiza ili opšte preporuke u vezi sa transakcijama finansijskim instrumentima, usluge u vezi sprovođenja ponude odnosno prodaje finansijskih instrumenata sa obavezom otkupa, investicione usluge i aktivnosti, kao i pomoćne usluge koje se odnose na osnovnu imovinu sadržanu u finansijskom derivatu, ako su povezane sa investicionim i pomoćnim uslugama,

- društva za životno osiguranje i filijale stranih osiguravajućih društava za životno osiguranje,
- društva za posredovanje, društva za zastupanje i posrednici i zastupnici u osiguranju u dijelu koji se odnosi na životno osiguranje,
- izdavanja i upravljanja virtuelnim valutama, uključujući usluge mijenjanja virtuelnih valuta u konvencionalne valute i obrnuto,
- izdavanja platnih i kreditnih kartica i poslovanje tim karticama,
- druga privredna društva, pravna lica, preduzetnici i fizička lica koja obavljaju djelatnost, odnosno poslove: forfetinga, upravljanja imovinom za treća lica, izdavanje i upravljanje platnim instrumentima (npr. čekovi, putnički čekovi, kreditne kartice, bankarske mjenice, novčani nalozi, debitne kartice), koji se ne smatraju platnim instrumentima u skladu sa zakonom kojim se uređuje platni promet, davanja zajmova i posredovanja prilikom ugovaranja poslova davanja zajmova;

- 7) transakcija je primanje, ulaganje, zamjena, čuvanje ili drugo raspolaganje novcem ili drugom imovinom;
- 8) gotovinska transakcija je svaka transakcija kod koje obveznik od klijenta primi gotovinu, odnosno klijentu preda gotovinu u posjed i na raspolaganje;
- 9) sumnjiva transakcija je svaka transakcija sa sredstvima za koja se procijeni na osnovu indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija i klijenata u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, podzakonskim aktima donijetim na osnovu Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i internim aktima obveznika ili na osnovu drugih okolnosti i činjenica, da predstavljaju imovinsku korist ostvarenu krivičnim djelom ili u vezi sa transakcijom, sredstvima, imovinom ili sa licem koje je obavlja postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili finansiranje terorizma;
- 10) rizik od pranja novca i finansiranja terorizma je rizik da će klijent iskoristiti finansijski sistem za pranje novca ili finansiranje terorizma, odnosno da će poslovni odnos, transakcija ili proizvod, usluga, biti, posredno ili neposredno, korišćeni za pranje novca ili finansiranje terorizma;
- 11) imovina podrazumijeva imovinska prava bilo koje vrste, nezavisno od toga da li se odnose na dobra materijalne ili nematerijalne prirode, pokretne ili nepokretne stvari, hartije od vrijednosti i druge isprave (u bilo kom obliku, uključujući elektronsku ili digitalnu formu) kojima se dokazuju imovinska prava;
- 12) sredstva su finansijska sredstva i koristi bilo koje vrste uključujući:
- gotovinu, čekove, novčana potraživanja, mjenice, novčane doznake i druga sredstva plaćanja,
  - uložena sredstva kod obveznika,
  - finansijske instrumente određene zakonom kojim se uređuje tržište kapitala kojima se trguje odgovarajućom ponudom, uključujući dionice i udjele, certifikate, dužničke instrumente, obveznice, garancije i izvedene finansijske instrumente,
  - druge isprave kojima se dokazuju prava na finansijskim sredstvima ili drugim finansijskim izvorima,
  - kamate, dividende i druge prihode od sredstava,
  - potraživanja, kredite i akreditive;
- 13) poslovni odnos je poslovni, profesionalni ili komercijalni odnos koji je u vezi sa profesionalnim aktivnostima obveznika za koji se u trenutku uspostavljanja očekuje da će biti trajnog karaktera, kao i:
- registracija klijenta za učešće u sistemu priređivanja igara na sreću kod priređivača koji priređuju igre na sreću putem interneta ili drugih sredstava komunikacije na daljinu,

- pristupanje klijenta pravilima upravljanja uzajamnim fondom kod društva za upravljanje uzajamnim fondovima;
- 14) lice je domaće ili strano fizičko ili pravno lice ili drugi subjekt građanskog prava;
- 15) priređivač lutrijskih i posebnih igara na sreću je i priređivač koji ima saglasnost nadležnog organa za priređivanje tih igara putem interneta, odnosno drugih telekomunikacionih sredstava;
- 16) trust ili privredno društvo pružalac usluga je lice koje obavlja djelatnost pružanja usluga za treća lica, a naročito:
- osnivanje privrednih društava ili drugih pravnih lica,
  - obavljanje funkcija ili imenovanje drugog lica da obavlja funkciju povjerenika trusta osnovanog izričitom izjavom ili sličnog pravnog subjekta stranog prava,
  - pružanje usluga sjedišta, poslovne adrese i druge s tim povezane usluge,
  - obavljanje funkcije ili omogućavanje drugom licu da obavlja funkciju povjerenika fonda ili sličnog pravnog subjekta stranog prava koji prima, upravlja ili dijeli imovinska sredstva za određenu namjenu, osim društva za upravljanje investicionim penzionim fondovima,
  - obavljanje funkcije ili postavljanje drugog lica da obavlja funkciju nominalnog akcionara u ime drugog lica, osim privrednog društva čije se akcije kotiraju na urednom tržištu koje podliježe objavljivanju podataka u skladu sa propisima Evropske unije ili ekvivalentnim međunarodnim standardima;
- 17) elektronski novac je elektronski, uključujući i magnetno, deponovanu novčanu vrijednost izdatu nakon prijema novčanih sredstava radi izvršavanja platnih transakcija, koja čini novčano potraživanje prema izdavaocu tog elektronskog novca i koju prihvata fizičko ili pravno lice koje nije izdavalac tog elektronskog novca, osim:
- novčanih vrijednosti koje su deponovane na instrumentima koji se mogu koristiti za kupovinu robe ili usluga samo u prostorijama koje koristi izdavalac tog instrumenta ili na osnovu komercijalnog ugovora sa izdavaocem, u okviru ograničene mreže pružaoca platnih usluga ili za ograničeni obim robe ili usluga,
  - novčane vrijednosti koja se koristi za platne transakcije koje se sprovode preko telekomunikacionog digitalnog ili informaciono-tehnološkog uređaja, pri čemu se kupljena roba ili usluge dostavljaju i koriste preko telekomunikacionog, digitalnog ili informaciono-tehnološkog uređaja, pod uslovom da telekomunikacioni, digitalni ili informaciono-tehnološki operater ne djeluje samo kao posrednik između korisnika platne usluge i snabdjevača robom i uslugama;
- 18) gotovina su novčanice i kovani novac koji su u opticaju kao zakonsko sredstvo plaćanja;
- 19) virtuelna valuta je digitalno iskazana vrijednost koju nije izdala Centralna banka Crne Gore ni državni organ, koja ne mora biti povezana sa konvencionalnom valutom, ali je fizička ili pravna lica prihvataju, kao sredstvo razmjene koje se može elektronski prenositi, čuvati ili kojim se može elektronski trgovati;
- 20) pravno lice je lice koje može da uspostavi trajni klijentski odnos sa finansijskom institucijom ili da na drugi način posjeduje imovinu (npr. firme, korporacije, fondacije, ortakluci ili poslovne asocijacije i druge odgovarajuće strukture i slično).

#### Član 4

Lista indikatora za prepoznavanje sumnjivih klijenata i transakcija sastoji se od:

- liste opštih indikatora,
- liste indikatora za banke,
- liste indikatora za tržište kapitala,
- liste indikatora za društva za životno osiguranje, posrednike i zastupnike u životnom osiguranju,
- liste indikatora za lizing kompanije,
- liste indikatora za računovođe i revizore,
- liste indikatora za poresko savjetovanje,
- liste indikatora za advokate i notare,
- liste indikatora za trgovce dragim kamenjem i plemenitim metalima,
- liste indikatora za trgovce motornim vozilima,
- liste indikatora za obveznike u prometu nekretnina i građevinarstvu,

- liste indikatora za priređivače lutrijskih i posebnih igara na sreću i igara na sreću putem interneta, odnosno drugih telekomunikacionih sredstava,
- liste indikatora za Poštu Crne Gore,
- liste indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija i klijenata korišćenjem kompjuterske tehnologije - računarskog kriminala,
- liste indikatora za finansiranje terorizma.

Lista iz stava 1 ovog člana data je u prilogu koji je sastavni dio ovog pravilnika.

### **Član 5**

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o indikatorima za prepoznavanje sumnjivih klijenata i transakcija ("Službeni list CG", br. 50/14, 12/15 i 65/18).

### **Član 6**

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

**01 Broj: 040/21-28253/2**

**Podgorica, 30. decembra 2021. godine**

**Ministar,**

**mr Sergej Sekulović, s.r.**

## **LISTA**

### **INDIKATORA ZA PREPOZNAVANJE SUMNJIVIH KLIJENATA I TRANSAKCIJA**

#### **LISTA OPŠTIH INDIKATORA**

1. Klijent donosi veliki iznos gotovine sa namjerom da obavi transakcije.
2. Poslovne transakcije klijenta nijesu u skladu sa njegovim prihodima i imovinom.
3. Klijent daje nejasna objašnjenja o izvoru prihoda ili gotovine koju koristi u poslovnim transakcijama.
4. Postoje podaci da je klijent možda umiješan u nezakonite aktivnosti.
5. Klijent traži da plaća u ratama kako bi izbjegao plaćanje iznosa gotovine koji podliježe izvještavanju u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
6. Klijent zahtijeva da izvještaj o gotovinskoj transakciji ne bude sačinjen ili odbija da obavi transakciju nakon što sazna da je sačinjavanje izvještaja obavezno.
7. Transakcija koju klijent obavlja nije u skladu sa njegovom uobičajenom poslovnom praksom.
8. Klijent želi da kupi imovinu ili obavi posao u ime nekog drugog lica (poznika ili srodnika, osim svog supružnika).
9. Klijent ne želi da njegovo ime bude na bilo kojem dokumentu koji bi ga doveo u vezu sa datom poslovnim transakcijom.
10. Klijent daje neadekvatno objašnjenje zbog čega u posljednjem trenutku mijenja imena lica koja koristi u vezi sa transakcijom.
11. Klijent pregovara o obavljanju poslova po tržišnoj cijeni ili cijeni većoj od tražene, ali zahtijeva da u dokumentima bude navedena manja vrijednost, plaćajući razliku u cijeni "ispod teze".
12. Klijent plaća avans velikim iznosom gotovine, dok se ostatak finansira iz neuobičajenog izvora ili banke iz oblasti u kojoj su male stope poreza na dobit ili u kojoj nema poreza na dobit (u daljem tekstu: ofšor destinacija).
13. Klijent kupuje imovinu, a naročito nekretnine, na neviđeno.
14. Klijent kupuje imovinu ili investira u nekretnine u kratkom vremenskom periodu i ne djeluje mnogo zainteresovan za lokaciju, stanje ili projektovane troškove popravke te imovine.
15. Klijent se raspituje o neuobičajenim načinima plaćanja.
16. Klijent ne želi da se identifikuje u slučaju kupovine nekretnine gotovinom ili se identifikuje falsifikovanim podacima i ispravama.
17. Klijent koji je poznat iz javnog života kupuje nekretnine u većim iznosima, čija vrijednost odstupa od njegovog pretpostavljenog imovnog stanja.
18. Klijent koji kupuje nekretnine mlađe je životne dobi i vidljivo je da raspolaže luksuznim statusnim simbolima (skupocjeni automobili, motocikli, plovila, satovi i dr.).

19. Klijent se raspituje ili obavlja transakcije sa nekretninama za fizička i pravna lica, rezidente i nerezidente koji su iz ofšor destinacija ili za kompanije osnovane u ofšor destinacijama (u daljem tekstu: ofšor kompanija), kao i država poznatih po proizvodnji i/ili prometu narkotika, država u kojima se ne primjenjuju ili se nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma i država sa tzv. crne liste, odnosno liste država za koje se sumnja da podstiču terorističke akte i finansiranje terorizma.
20. Veliki broj prenosa novčanih sredstava između nekoliko pravnih ili fizičkih lica koji se realizuju sistematski, po sumnjivim osnovama upotrebom računa samo kao prolaznih i tzv. escrow računa.
21. Prenosi novčanih sredstava manjih iznosa u kojima su uključena ista lica preko drugih alternativnih sistema za prenos novca su učestali.
22. Strukturirani depoziti (izvjesno je planski vršeno deponovanje gotovine u određenim iznosima, periodično, od strane različitih lica kako bi se izbjeglo lako uočavanje) koji se koriste kao garancija za kredit, deponovanje velikih iznosa novca koji su uplaćeni u istim velikim novčanim apoenima ili sitnim apoenima.
23. Nenamjensko podizanje novčanih sredstava u strukturiranim iznosima, nakon što su novčana sredstva prenijeta.
24. Značajni prenosi novčanih sredstava na račune na kojima nije bilo transakcija (neaktivni računi) koji su odmah praćeni povlačenjem sredstava, tj. podizanjem gotovine.
25. Saznanje iz pouzdanih izvora (koji uključuju medije ili druge otvorene izvore podataka) koji ukazuju da je klijent uključen u neke nelegalne aktivnosti.
26. Novi ili budući klijent je poznat kao lice za koje postoje podaci da je uključen u vršenje nelegalnih aktivnosti ili je lice poznato po kriminalnim aktivnostima.
27. Deponovanje gotovine gdje je kao dokaz o porijeklu sredstava priložen isti isplatni nalog, a iznos deponovane gotovine je značajno veći od iznosa naznačenog na isplatnom nalogu.
28. Plaćanje obaveza klijent učestalo vrši putem obveznica.
29. Priliv novčanih sredstava je nastao po osnovu ugovora o zajmu čiji je rok vraćanja istekao, a novčana sredstva koja su bila predmet ugovora o zajmu nijesu vraćena.
30. Deponovanje gotovine kod više banaka, gdje je kao dokaz o porijeklu novčanih sredstava priložen isti isplatni nalog, a iznos deponovane gotovine je značajno veći od iznosa naznačenog na isplatnom nalogu.

## **LISTA INDIKATORA ZA BANKE**

### **I. Gotovinske transakcije**

1. Uplata ili zamjena za drugu valutu velikog broja novčanica malih apoena za novčanice većih apoena, naročito ako to nije uobičajeno poslovanje klijenta.
2. Česta uplata ili veliki broj pohabanih ili oštećenih novčanica.
3. Jednokratna uplata velikog iznosa novčanih sredstava na račun fizičkog lica koja se automatski skida sa računa.
4. Više puta ponovljene uplate manjih iznosa novčanih sredstava na račun fizičkog lica koje se prenose na jedan račun.
5. Plaćanje poreza u velikim iznosima gotovinom.
6. Ponovljene (uzastopne) razmjene novčanih sredstava za stranu valutu u velikim iznosima.
7. Kupovina finansijskih instrumenata (hartija od vrijednosti, polisa osiguranja) u velikim iznosima, za gotovinu.
8. Klijent vrši gotovinske transakcije koje su malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, kako bi izbjegao obavezu izvještavanja.
9. Klijent vrši transakcije koje su neuobičajene za njega.
10. Transakcija uključuje neprofitne ili humanitarne organizacije za koje nema neke očigledne ekonomske svrhe ili gdje ne postoji logična veza između svrhe te organizacije i drugih strana transakcije.
11. Po računu klijenta (pravnog lica) koji po prirodi svog poslovanja ne posluje sa gotovinom uočen je povećani broj transakcija polaganja gotovine.
12. Klijent koji je nezaposlen ili za kojeg ne postoje podaci o poslovnoj aktivnosti polaže gotovinu na svoj račun i koristi je za kupovinu luksuzne robe, naročito ako tome prethodi više manjih uplata novčanih sredstava u kratkom vremenskom periodu prije kupovine.
13. Klijent (pravno lice ili preduzetnik) ima samo gotovinske transakcije, a nema bezgotovinskog prenosa.

14. Polaganje gotovine malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma ako aktivnosti klijenta nakon tog polaganja nijesu u skladu sa njegovom očekivanom ili uobičajenom aktivnošću.
15. Učestale uplate gotovine u značajnim iznosima, a kao dokaz o porijeklu novčanih sredstava klijent dostavlja isplatne tikete iz kladionice.

## II. Neuobičajene promjene na računima

1. Otvaranje računa za koji pravo potpisa imaju lica koja imaju pravo potpisa u više kompanija, naročito ako su kompanije povezane.
2. Otvaranje računa za koji pravo potpisa imaju lica koja nijesu ni u porodičnoj ni u poslovnoj vezi.
3. Otvaranje računa pravnih lica na koje se uplaćuju iznosi novčanih sredstava koji nijesu u srazmjeri sa obimom poslovanja klijenta.
4. Otvaranje računa i zatvaranje računa u kratkom vremenskom periodu, naročito u kombinaciji sa prenosom novčanih sredstava na račun otvoren u drugoj banci.
5. Transakcije koje nemaju ekonomsku opravdanost.
6. Transakcije u vezi sa obavljanjem platnog prometa u Crnoj Gori i drugoj državi koje odstupaju od uobičajene djelatnosti klijenta u pogledu robe, iznosa, poslovnih partnera, obima prometa itd.
7. Učestala avansna plaćanja.
8. Davanje nelogičnih podataka o transakciji bankarskom službeniku.
9. Često naručivanje trevelers čekova i često izdavanje kreditnih pisama na velike iznose novčanih sredstava.
10. Jednokratni priliv većeg iznosa novčanih sredstava na račun klijenta koji je do tada dugo vremena bio neaktivan.
11. Plaćanje na račun pravnog lica u ofšor destinaciji.
12. Višestruke transakcije više različitih lica na jedan račun, bez dovoljno jasnog osnova.
13. Cirkulacija velikih iznosa novčanih sredstava sa računa na račun u okviru zatvorenog kruga lica.
14. Pokušaj da se otvori račun pod lažnim imenom.
15. Računi na kojima se vrši više uplata manjih iznosa novčanih sredstava, a skida se jednokratno veliki iznos.
16. Polaganje većeg iznosa gotovine kao depozita za dobijanje kredita, a potom neočekivani zahtjev klijenta da kredit otplati prije roka.
17. Klijent polaže velike iznose novčanih sredstava na račun i daje nalog banci da se ti iznosi prenesu na račune većeg broja lica, posebno u slučajevima kad se uoči da za takve transakcije ne postoje racionalno objašnjenje i ekonomska opravdanost.
18. Korišćenje računa fizičkog lica, bez jasnog pravnog osnova, za obavljanje poslovne aktivnosti pravnog lica.
19. Učestali prenosi na velike ili na zaokružene iznose novčanih sredstava.
20. Učestale transakcije po osnovu avansnih plaćanja ili povraćaja avansa koje klijent obrazlaže nerealizacijom komercijalnih ugovora.
21. Prenosi velikih iznosa novčanih sredstava u drugu državu sa računa klijenta u slučaju da saldo na računu potiče od mnogobrojnih polaganja gotovine na različite račune klijenta.
22. Malo privredno društvo ili drugi oblik obavljanja privredne djelatnosti (u daljem tekstu: privredni subjekat), koje posluje samo na jednoj lokaciji u istom danu obavlja transakcije polaganja ili podizanja novčanih sredstava u više filijala iste banke, što bi se moglo ocijeniti nepraktičnim za taj privredni subjekat.
23. Značajno povećanje iznosa, odnosno učestalosti uplata ili isplata gotovine sa računa privrednog subjekta čija je djelatnost pružanje profesionalnih i konsultantskih usluga, naročito ako se položena novčana sredstva odmah prenesu na druge račune.
24. Značajno povećanje priliva novčanih sredstava, odnosno priliv prenosima na račun privrednog subjekta čija je djelatnost pružanje profesionalnih i konsultantskih usluga, koje je praćeno podizanjem gotovine.
25. Transakcije po osnovu prometa usluga (npr. konsultantske, marketinške, računovodstvene, usluge posredovanja i slično) za koje je teško utvrditi tržišnu cijenu i koje nijesu u skladu sa očekivanom, odnosno uobičajenom aktivnošću klijenta.
26. Transakcije između privatnog i poslovnog računa privrednog subjekta koje ne ukazuju na jasnu ekonomsku opravdanost.
27. Prenosi novčanih sredstava visokog iznosa po osnovu prihoda od vlasništva sa računa pravnog lica koje je u lošoj finansijskoj situaciji (nema neraspoređenu dobit, posluje sa gubicima itd).

28. Transakcije koje uključuju povlačenje novčanih sredstava ubrzo nakon što su novčana sredstva uložena kod obveznika (samo prolazi kroz račun), ukoliko brzo povlačenje sredstava nema opravdanje u poslovnoj aktivnosti klijenta.
29. Neočekivana otplata duga bez uvjerljivog objašnjenja.
30. Krediti odobreni od strane ošor kompanija.
31. Neobjašnjeni elektronski prenosi novčanih sredstava od strane klijenta.
32. Računi se koriste za primanje ili isplatu velikih iznosa novčanih sredstava, ali ne pokazuju tzv. normalne aktivnosti vezane za poslovanje, kao npr. isplate zarada, plaćanje računa i drugo.
33. Transakcije sa državom koja se smatra nekooperativnom od strane Radne grupe za finansijske mjere u borbi protiv pranja novca (u daljem tekstu: FATF) ili poslovni odnosi sa klijentima čije je mjesto boravka u toj državi.
34. Davanje plativih garancija od strane trećeg lica nepoznatog finansijskoj instituciji, koje nema jasan odnos sa klijentom ili valjan razlog da pruža takve garancije.
35. Bezgotovinski prilivi velikog iznosa novčanih sredstava, uz instrukcije da se korisniku novčana sredstva isplate u gotovini.
36. Veliki broj različitih pojedinaca koji uplaćuju depozite na istu partiju računa.
37. Polaganja ili isplate većih iznosa efektivnog novca (u euro ili drugoj stranoj valuti) koji znatno odstupaju od uobičajenih transakcija klijenta jer nijesu u skladu sa prihodima ili statusom klijenta, naročito ako su transakcije netipične za poslovnu aktivnost klijenta.
38. Kupovina ili zamjena velikog broja putničkih čekova ili hartija od vrijednosti za gotovinu, naročito ako su takve transakcije netipične za klijenta.
39. Transakcije koje uključuju više posrednika ili veći broj računa, naročito ako su učesnici tako kompleksnih transakcija iz država u kojima se ne primjenjuju ili se nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma ili iz država u kojima su na snazi strogi propisi o povjerljivosti i tajnosti bankarskih i poslovnih podataka.
40. Transakcije koje su službenici banke na osnovu svog znanja i iskustva okarakterisali kao neuobičajene ili indikativne.
41. Transakcije se vrše po osnovu koji je nedefinisan, neodređen ili okviran i sa namjenom kod koje je teško utvrditi tačan predmet obaveze.
42. Sef koristi samo lice koje je u ugovoru o zakupu sefa navedeno kao ovlašćeno za korišćenje i to ovlašćeno lice može zahtijevati otkazivanje ugovora o korištenju sefa.
43. Učestale bankarske doznake u i van države, koje su u manjim iznosima i kontinuirane tzv. povezane transakcije, sa ciljem prikrivanja stvarne količine sredstava u transakciji.
44. Učestale transakcije na računima klijenta (pravnog lica) koje znatno odstupaju od uobičajenog poslovanja tog klijenta (npr. sumnja se da taj klijent postaje "fiktivni kanal" za distribuciju novca).
45. Međusobno povezane transakcije koje su malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, koje u zbiru daju značajan iznos akumuliranih sredstava, a koje se uplaćuju u kratkom vremenskom periodu i neposredno nakon uplata se prenose u korist drugog lica.
46. O transakcijama nema nikakvih dokaza ili se za transakciju pruža dokaz koji ne odgovara swift poruci i drugim podacima za plaćanje (ugovor, faktura, profaktura, aneks ugovora itd.).
47. Lica obavljaju transakcije sa državom koja se smatra nekooperativnom od strane FATF ili uspostavljaju poslovni odnos sa klijentima čije je mjesto boravka, prebivalište i mjesto registracije u toj državi.
48. Ovlašćeno lice u pravnom licu vrši uplatu pazara sa dokumentacijom iz koje se ne može jasno utvrditi odakle novac potiče.
49. Učestale uplate i isplate gotovine po osnovu otkupa sekundarnih sirovina bez odgovarajuće prpratne dokumentacije.
50. Klijent vrši učestale gotovinske uplate na sopstvenom računu, posredstvom bankomata - ATM, odnosno posrednika u platnom prometu.
51. Učestali prilivi novčanih sredstava na račun klijenta u velikim iznosima u kratkom vremenskom periodu koji nijesu u skladu sa djelatnošću tog klijenta.
52. Transakcije na računu klijenta koje nemaju jasan pravni osnov ili ekonomsku svrhu, koje se realizuju iz države koja ne primjenjuje ili nedovoljno primjenjuje mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca ili finansiranja terorizma prema kojoj su uvedene sankcije i/ili koja podržava terorizam.

53. Značajno su povećani depoziti klijenta koji je u prethodnom periodu imao niske prihode ili je račun bio neaktivan.
54. Priliv velikog iznosa novčanih sredstava sa ofšor destinacija bez jasnog ekonomskog osnova, a zatim podizanje tog iznosa novčanih sredstava u gotovini ili njegov prenos u neke druge države, bez jasnog ekonomskog osnova.
55. Priliv velikog iznosa novčanih sredstava na poslovne račune, a zatim podizanje tog iznosa novčanih sredstava u gotovini na bankomatima - ATM u Crnoj Gori i drugoj državi.
56. Učestale uplate gotovine u manjim i većim iznosima, čije je porijeklo tiket koji je izdala kladionica.
57. Priliv velikog iznosa novčanih sredstava iz druge države na račune u Crnoj Gori, a zatim trgovina hartijama od vrijednosti na drugim berzanskim tržištima u drugoj državi bez jasnog ekonomskog osnova, unutar zatvorenog kruga lica.
58. Priliv novčanih sredstava iz države koja se smatra nekooperativnom od strane FATF, a zatim prenos tih novčanih sredstava u neku razvijenu državu.
59. Priliv novčanih sredstava iz razvijenih država, a zatim prenos tih novčanih sredstava u države koje se smatraju nekooperativnim od strane FATF.
60. Trgovina virtuelnim valutama.
61. Trgovina preko platformi za trgovinu valutama i/ili sličnih platformi (FOREX platforme).

### III. Ponašanje klijenta ili zaposlenih

1. Klijent otvara račun ili obavlja transakcije opredjeljujući se za filijalu u vezi sa kojom nema ekonomskih razloga ili lokacijskih veza.
2. Klijent obavlja transakcije preko više računa u više filijala bez osnovanog ekonomskog ili drugog razloga.
3. Klijent posjeduje veliki broj računa (ili postoji veliki broj ovlašćenih lica po računima) po kojima vrši transakcije sa licima iz država kod kojih važi tajnost bankarskih podataka.
4. Klijent u poslovanju sa bankom prilaže sredstva obezbeđenja (npr. garancije, akreditive, depozite) izdata od strane banke iz ofšor destinacije ili banke sumnjivog boniteta, odnosno banke iz države koja ne primjenjuje ili nedovoljno primjenjuje mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca ili finansiranja terorizma.
5. Klijent je nervozan, izbjegava da odgovori na pitanja vezana za transakciju, zauzima odbrambeni stav, nerado se identifikuje, daje lažne isprave ili neistinite podatke.
6. Više fizičkih lica otvara račune ili vrši transakcije u prisustvu i po instrukcijama istog fizičkog lica.
7. Transakcije u velikim iznosima novca od strane javnih funkcionera, službenika ili zaposlenih u javnom ili privatnom sektoru ili politički eksponiranih lica, koje ne odgovaraju njihovim primanjima, odnosno koje ukazuju da ta lica žive iznad svojih primanja i položaja.
8. Klijent traži pomoć trećeg lica za popunjavanje dokumenata prilikom otvaranja računa ili ne može da pruži neophodne podatke.
9. Vlasnik klijenta (pravnog lica), ovlašćeno lice ili zaposleni kod klijenta ne zna, odbija da pruži ili daje nedovoljno uvjerljive podatke o prirodi poslovanja tog klijenta i identitetu stvarnog vlasnika, naročito ako je u pitanju kompleksna vlasnička struktura ili ako se vrše česte promjene u vlasničkoj i upravljačkoj strukturi bez jasnog osnova.
10. Iz dokumenata koja se prilažu ne vidi se jasno identitet stvarnih vlasnika i/ili lica ovlašćenih da zastupaju kompaniju.
11. Predstavnici kompanije koja je registrovana na teritorijama država koje ne primjenjuju ili nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma ili ofšor destinacije žele da otvore račun.
12. Policijski ili drugi izvori su označili stvarne vlasnike ili lica iz osnivačke strukture kompanije kao sumnjive.
13. Postoje razlozi za sumnju koji ukazuju da su podneseni dokumenti za otvaranje računa falsifikovani ili se ne može provjeriti njihova vjerodostojnost.
14. Klijent insistira da se transakcija brzo realizuje.
15. Klijent tvrdi da je novac čist i da nije opran, a da ga zaposleni u banci o tome ne pita.
16. Klijent odbija da pokaže isprave za identifikaciju.
17. Klijent se raspituje o postojanju činjenica koje ukazuju na njegovu želju da izbjegne obavezu izvještavanja propisanu Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
18. Klijent predaje na uvid samo kopije isprava za identifikaciju.
19. Klijent pokušava da dokaže svoj identitet upotrebom drugih dokumenata koja nijesu uobičajene za utvrđivanje identiteta.



20. Klijentova dokumentacija ne sadrži uobičajene podatke kao npr. broj telefona i adresu.
21. Klijent raspolaže novčanim sredstvima na računima ili vrši transakcije po različitim osnovima koji nijesu u skladu sa uobičajenim aktivnostima ili profilom klijenta.
22. Klijent polaže gotovinu i stalno daje identičnu izjavu o osnovu polaganja za koju postoji sumnja u istinitost, iz čega proizlazi i sumnja u porijeklo tako položenog novca.
23. Klijent ima otvorene račune u nekoliko filijala iste banke, polaže gotovinu na svaki od njih, a zbir uplata čini značajni iznos.
24. Klijent često polaže sredstva za koja izjavljuje da potiču od prodaje imovine, a postojanje te imovine je sporno.
25. Ovlašćena lica za raspolaganje sredstvima na računu privrednog subjekta odbijaju da dostave potpune podatke o poslovanju tog privrednog subjekta.
26. Vlasnik klijenta (pravnog lica), ovlašćeno lice ili zaposleni kod klijenta vrši uplate gotovine na račun tog klijenta sa svrhom plaćanja "pozajmica osnivača" ili "povećanje osnivačkog uloga".
27. Vlasnik klijenta (pravnog lica), ovlašćeno lice ili zaposleni kod klijenta vrši isplate gotovine sa računa tog klijenta sa svrhom plaćanja "materijalni i drugi troškovi".
28. Transakcije po osnovu zajmova kojima su prethodile uplate gotovine velikih iznosa i koji su izvršeni istog ili narednog dana po polaganju gotovine.
29. Klijent podiže velike iznose novčanih sredstava sa računa na koji su prenijeta značajna novčana sredstva po osnovu kredita odobrenog iz države koja ne primjenjuje ili nedovoljno primjenjuje mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca ili finansiranja terorizma.
30. Vlasnik klijenta (pravnog lica), ovlašćeno lice ili zaposleni kod klijenta prenosi novčana sredstva na račun u državi sa kojim taj klijent do tada nije imao poslovnih veza ili prima bankarske doznake od poslovnih subjekata sa kojima nije imao veza i prethodnih prenosa.
31. Nalogodavac ili korisnik bankarske doznake je državljanin države koja ne primjenjuje ili nedovoljno primjenjuje mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca ili finansiranja terorizma ili se nalazi na konsolidovanoj listi Komiteta za sankcije na osnovu Rezolucije 1267 Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija.
32. Klijent obavlja transakcije sa licima ili kompanijama registrovanim u državama koje su poznate po proizvodnji i/ili prometu narkotika ili u kojima su na snazi veoma strogi zakoni o povjerljivosti bankarskih i poslovnih podataka.
33. Klijent (pravno lice) podnosi zahtjev za kredit, uprkos činjenici da pokazatelji ekonomskog i finansijskog stanja ne ukazuju na potrebu klijenta za kreditom, a novčana sredstva iz kredita se prenose na račune u banci iz ošor destinacije ili u korist treće strane ili se koriste nenamjenski.
34. Klijenta nadgleda treće lice prilikom vršenja transakcije.
35. Klijent često (u kratkom vremenskom periodu) polaže ili podiže novčana sredstva u iznosima koji su malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
36. Klijent zahtijeva da poslovni odnos bude raskinut i da uspostavi novi poslovni odnos sa bankom na njegovo ime ili na ime člana porodice, bez ostavljanja dokumentovanih tragova.
37. Klijent često (u kratkom vremenskom periodu) putem bankomata - ATM podiže gotovinu u iznosima koji su malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
38. Klijent obavlja transakcije na veće iznose preko računa koji je duži vremenski period bio neaktivan i eventualno daje nalog da se račun ugasi.
39. Klijent neuobičajeno dobro poznaje propise u vezi sa sprječavanjem pranja novca i finansiranja terorizma i prijavljivanjem sumnjive transakcije, "veoma je pričljiv" u vezi sa temama koje se tiču pranja novca i finansiranja terorizma, brzo potvrđuje da su novčana sredstva kojima raspolaže "čista" i da "nijesu oprana".
40. Politički eksponirano lice učestalo polaže gotovinu (u velikim iznosima), s tim da je porijeklo novčanih sredstava nepoznato ili se ne može utvrditi.
41. Fizičko lice daje nalog banci da sa njegovog računa izvrši prenos novčanih sredstava trećem licu bez dokaza o svrsi i namjeni tog prenosa.
42. Klijent otvara račun kao fizičko lice ili je ovlašćeno lice pravnog lica, a identifikuje se ispravom iz država koje više ne postoje ali su isprave za identifikaciju iz tih država još uvijek važeće, a to lice sada dolazi kao nerezident.
43. Stavljanje pod hipoteku nekretnine velike vrijednosti koje služe kao obezbjeđenje za odobravanje kredita drugom licu, bez jasne ekonomske opravdanosti.

44. Odobranje kredita domaćem pravnom licu od strane stranog pravnog lica, pri čemu je osnivač isti kod oba pravna lica.
45. Strani investitor formalno uplaćuje novac na račun domaćeg pravnog lica, po osnovu osnivačkog uloga i značajno povećava osnivački kapital da bi ta sredstva vratio nazad u matičnu kompaniju u drugoj državi po različitim osnovama.
46. Učestali prenosi, uplate i isplate klijenta u manjim iznosima, na računima maloljetnog lica.
47. Nepotpune ili nejasne informacije o poslovnoj aktivnosti klijenta koje zastupnik klijenta nije u mogućnosti da objasni banci.
48. Prilikom odobranja kredita, garancija, odnosno akreditiva u većem iznosu klijent zahtijeva da banka stavi hipoteku na imovinu koja nije u njegovom vlasništvu i u čije se porijeklo sumnja.

#### IV. Elektronski prenos sredstava

1. Klijent prenosi velike iznose novčanih sredstava na lokacije u drugoj državi sa instrukcijama da se stranom licu isplata izvrši u gotovini.
2. Klijent prima velike iznose novčanih sredstava elektronskim putem iz drugih država koje sadrže instrukcije za isplatu u gotovini.
3. Veličina elektronskih prenosa je van uobičajenih poslovnih transakcija tog klijenta.
4. Klijent vrši prenos novčanih sredstava ka državama koje su poznate po proizvodnji i/ili prometu narkotika.
5. Klijent obavlja transakcije novčanih sredstava koje uključuju države poznate po visokom stepenu bankarske i poslovne tajnosti, osim u slučaju država koje su prihvatile međunarodne standarde o prevenciji pranja novca.
6. Klijent vrši elektronske transakcije novčanih sredstava u/iz slobodne ili ofšor destinacije, iako takva aktivnost nije uobičajena za poslovanje klijenta.
7. Klijent vrši prenose novčanih sredstava u/iz Crne Gore, a kao svrhu transakcije navodi različite finansijske derivate (opcije, fjučerse itd).
8. Klijent obavlja transakcije koje uključuju države poznate po tome da ne primjenjuju ili nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma.

#### LISTA INDIKATORA ZA TRŽIŠTE KAPITALA

1. Učestalo trgovanje finansijskim instrumentima kad se kupovina obavlja polaganjem gotovine na namjenske račune, a ubrzo zatim vrši prodaja finansijskih instrumenata ispod cijene.
2. Ugovorene blok trgovine akcijama, a naročito kad se kao kupci pojavljuju nepoznate ili novonastale kompanije, a naročito one koje dolaze sa ofšor destinacija.
3. Klijent (pravno lice) ima složenu strukturu koja otežava utvrđivanje odnosno omogućava skrivanje identiteta stvarnih vlasnika.
4. Klijent obavlja djelatnost koja je u skladu sa Nacionalnom procjenom rizika od pranja novca i finansiranja terorizma označena kao visokorizična.
5. U obraćanju investicionom društvu koje pruža investicione usluge, investitor (fizičko lice) istupa isključivo preko punomoćnika.
6. Klijent posluje preko posrednika kao što su investicioni menadžeri, savjetnici, advokati ili računovođe, kako bi otežao, odnosno izbjegao utvrđivanje vlastitog identiteta.
7. Kupovina finansijskih instrumenata koja se obavlja novčanim sredstvima položenim na više računa u različitim bankama, a naročito ako su deponovana novčana sredstva koja su malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
8. Klijent ulaže u hartije od vrijednosti velikih i vrlo uspješnih kompanija ("blue-chip stocks"), odnosno u vrlo profitabilne hartije od vrijednosti sa dobrim prinosima, a ne pokazuje interes za rezultate ili ih iznenada i bez razloga prodaje.
9. Klijent ima lošu reputaciju, poznate su njegove nezakonite aktivnosti iz prošlosti ili se njegova prošlost ne može provjeriti.
10. Klijent često mijenja investiciona društva u nastojanju da prikrije aktivnosti na tržištu kapitala i finansijsko stanje ili ima više računa kod različitih investicionih društava.
11. Trgovanje akcijama u berzanskom i vanberzanskom poslovanju koje su bile predmet zaloge po osnovu odobrenih pozajmica vlasnicima akcija - tzv. provlačenje akcija kroz berzu.

12. Klijent pokazuje interes za kupovinu finansijskih instrumenata za velike iznose bez posebnih analiza ili savjeta investicionog savjetnika, a takva transakcija nema očiglednu ekonomsku opravdanost.
13. Klijent insistira na ulaganjima u finansijske instrumente koji ne odgovaraju njegovom profilu, čak i kad mu je sugerisano ulaganje u povoljnije finansijske instrumente.
14. Klijent dolazi iz države koja, na osnovu podataka relevantnih međunarodnih organizacija i organizacione jedinice organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove koja vrši poslove koji se odnose na sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma (u daljem tekstu: finansijsko-obavještajna jedinica), ne primjenjuje standarde u oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma ili se trgovanje obavlja na berzama iz te države.
15. Kod planiranja transakcije, klijent namjerava da imovinu deponuje na više računa (kod iste banke, ali različitih filijala ili kod različitih banaka), a zbir uplata koji čini značajni iznos da prenese u države koje su poznate po proizvodnji i/ili prometu narkotika ili u države koje ne primjenjuju ili nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma.
16. Klijent posluje preko pružaoca investicionih usluga na tržištu kapitala koji je izvan njegovog prebivališta, iako u mjestu prebivališta tog klijenta postoji pružalac investicionih usluga na tržištu kapitala.
17. Klijent koristi kompanije iz različitih država radi otvaranja brojnih računa.
18. Transakcije sa državom koja se smatra nekooperativnom od strane FATF ili se uspostavljaju poslovni odnosi sa klijentima čije je mjesto boravka u toj državi.
19. Klijent nerezident koristi domaće račune za trgovanje na stranim berzama preko stranih filijala sa drugačijim kontrolama i praksama identifikacije u okviru mjera za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma.
20. Klijent zahtijeva od investicionog društva preknjižavanje hartija od vrijednosti na drugo lice bez novčane nadoknade, a po osnovu ugovora o poklonu ili drugom sličnom osnovu (FOP transakcije - free of payment).
21. Preknjižavanje akcija u vidu poklona licima koja nijesu u srodstvu, poklon akcija od strane zaposlenih u korist rukovodilaca pravnog lica, preknjižavanje akcija koje kao pravni osnov imaju sudska ili vansudska poravnanja između lica u većim iznosima, aktiviranje zaloge za neizvršenje obaveza za odobrene pozajmice, unos akcija radi osnivanja pravnih lica, ugovori o statusnim promjenama akcionarskog društva, kao i preknjižavanje hartija od vrijednosti između lica u konzorcijumu.
22. Klijent često (više puta u toku jednog mjeseca) kupuje ili prodaje akcije u iznosima koji su malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
23. Klijent koji ranije nije bio aktivan, iznenada obavlja transakcije na tržištu kapitala u velikom obimu i vrijednosti.
24. Klijentovi obrasci trgovanja sugerišu da možda posjeduje insajderske informacije.
25. Klijent (pravno lice) nema vidljivog poslovanja, prihoda ili proizvoda, što može ukazati da je u pitanju "kvazi kompanija (šel kompanija)" koja se koristi za trgovinu finansijskim instrumentima.
26. Klijent je pojedinac poznat po ili povezan sa predikatnim krivičnim djelima kao što su trgovanje insajderskim informacijama, tržišne manipulacije ili prevare u vezi sa hartijama od vrijednosti.
27. Trgovanje finansijskim instrumentima u slučajevima kad vlasnici finansijskih instrumenata daju ovlašćenja trećim licima da upravljaju njihovim vlasničkim i novčanim računima i gdje postoje "povezane" novčane transakcije u trgovanju finansijskim instrumentima između vlasnika i ovlašćenih lica.
28. Trgovanje finansijskim instrumentima u korist pravnih lica sa ofšor destinacija koja koriste kastodi usluge koje pružaju ovlašćene kreditne institucije ili investiciona društva.
29. Prenos sredstava na račune finansijskih institucija ili banaka drugačijih od onih koji su naznačeni prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa, naročito kad su ti računi u drugim državama.
30. Računi za finansijske instrumente otvoreni kod pružaoca investicionih usluga na tržištu kapitala se rijetko koriste za trgovinu tim instrumentima.
31. Klijent iskazuje neuobičajen zahtjev za zaštitom privatnosti, naročito u vezi sa podacima koji se odnose na njegov identitet, djelatnost, imovinu ili poslovanje.
32. Klijent nudi plaćanje veće naknade pružaocu investicionih usluga na tržištu kapitala kako bi određene podatke o sebi držao u tajnosti.
34. Klijent nerado daje informacije pružaocu investicionih usluga na tržištu kapitala o prirodi i svrsi njegovog posla, prethodnim finansijskim vezama, očekivanim aktivnostima, menadžerima ili poslovnoj lokaciji.
35. Klijent odbija da saopšti porijeklo novčanih sredstava ili pružaocu investicionih usluga na tržištu kapitala pruža lažne, obmanjujuće ili u znatnoj mjeri netačne informacije.
36. Klijent odustaje od naloga radi izbjegavanja utvrđivanja identiteta, nakon što je u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma upoznat sa obavezom da se identifikuje.

37. Klijent ne pokazuje interesovanje za proviziju, druge troškove i rizike transakcije.
38. Klijent pokušava da stvori sliku stvarne trgovine finansijskim instrumentima, a vrši prividnu (fiktivnu ili simuliranu) trgovinu tim finansijskim instrumentima.
39. Klijent je novoosnovano domaće pravno lice čiji je osnivački kapital nizak, a ulaže značajne iznose novčanih sredstava u trgovanje finansijskim instrumentima.
40. Trgovanje finansijskim instrumentima gdje dolazi do odstupanja od fluktuacije cijena - ponude, koje enormno odstupaju od zone fluktuacije.
41. Klijent vrši značajne kupovine ili prodaje hartija od vrijednosti neposredno prije objavljivanja vijesti koje utiču na cijenu tih hartija od vrijednosti (npr. klijent nikada nije investirao u vlasničke hartije od vrijednosti ali to uradi u nekom povoljnom trenutku).
42. Poznato je da klijent ima prijatelje ili članove porodice koji rade za emitenta hartija od vrijednosti.
43. Klijent koji trguje hartijama od vrijednosti male vrijednosti iznenada uzima značajan udio u određenim hartijama od vrijednosti i od njih ostvaruje značajan profit.
44. Klijent učestvuje u unaprijed dogovorenom ili nekonkurentskom trgovanju hartijama od vrijednosti (WASH ili CROSS trgovanje nelikvidnim hartijama od vrijednosti ili hartijama od vrijednosti sa niskom cijenom).
45. Trgovanje hartijama od vrijednosti koje su bile nelikvidne duži vremenski period se vrši iznenada, preko dva ili više nepovezanih računa u investicionom društvu ili u više investicionih društava.
46. Transakcije jedne ili više povezanih strana isključivo tako da jedna strana ostvaruje dobit, a druga gubitak.
47. Transakcije u kojima jedna strana kupuje finansijske instrumente po visokoj cijeni, a zatim ih prodaje sa značajnim gubicima drugoj strani. Takođe, ovo može biti indikator tržišnih manipulacija.
48. O transakcijama nema nikakvih dokaza, odnosno transakcije su bez jasnog osnova.
49. Klijent se raspituje o tome koliko brzo bi mogao da ugasi račun neobjašnjavajući zašto to namjerava ili dajući sumnjiva objašnjenja o razlozima gašenja računa.
50. Klijent potpisuje pristupnicu investicionom fondu, odnosno zaključuje ugovor o kupovini investicionih jedinica za veći iznos novca, nepokazujući pritom interesovanje za prinose i poslovanje investicionog fonda, već se isključivo interesuje za procedure u vezi sa kontrolama koje se obavljaju u društvu za upravljanje investicionim fondovima i primjenom propisa iz oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.
51. Klijent vrlo brzo nakon uplate investicionih jedinica traži otkup tih investicionih jedinica, zahtijevajući da se isplate izvrše ovlašćenim licima, uprkos činjenici da vrijednost investicionih jedinica ima trend rasta.
52. Klijent zaključuje ugovore o kupovini investicionih jedinica sa društvom za upravljanje investicionim fondom isključivo putem punomoćnika (advokata), očigledno izbjegavajući na taj način svoje pojavljivanje u tom društvu i davanje ličnih podataka za identifikaciju.
53. Klijent želi da zaključi ugovor sa društvom za upravljanje investicionim fondovima, a poznat je javnosti kao lice sklono špekulativnim poslovima na tržištu kapitala, prati ga reputacija da olako pravi gubitke, da je nestručan u svom poslu ili da lako mijenja investicione odluke i usluge društava za upravljanje investicionim fondovima ili je poznat po sklonosti ili umiješanosti u kriminalne ili nezakonite radnje.
54. Klijent je novoosnovano domaće pravno lice koje je registrovano isključivo za poslove investicionog ulaganja, čiji je osnivački kapital mali, a ulaže značajne iznose novca za kupovinu investicionih jedinica. Iz dokumentacije koju klijent prilaže nije lako prepoznati na koji način ostvaruje prihode.
55. Klijent je pravno lice - brzo rastuće privredno društvo čije je poslovanje sumnjivo.
56. Klijent vrši uplate u investicioni fond iz različitih filijala iste banke ili različitih banaka, tj. sa računa drugačijeg od onog koji je naveden u ugovoru za isplatu ili često dolazi u društvo i vrši izmjene svojih instrukcija u ugovoru u vezi sa brojem računa i bankom za isplatu, što može navesti na sumnju da klijent raslojavanjem transakcija plasira novac stečen na nezakonit način kroz bankarski sistem.
57. Društvo za upravljanje investicionim fondovima ima saznanje da klijent (fizičko lice), vrši uplate za kupovinu investicionih jedinica lično i posredstvom brojnih drugih fizičkih lica ili preko privrednog društva čiji je osnivač.
58. Prenos investicionih jedinica na treća lica putem ugovora o poklonu (naročito obratiti pažnju na poklone u korist fizičkih lica sa kojima nijesu u srodstvu) koji nijesu ekonomski i poslovno logični.
59. Klijent koji je član dobrovoljnog penzionog fonda je nezaposleno fizičko lice i vrši uplatu doprinosa za sebe po ugovoru o članstvu, isključivo uplaćujući novac, i to jednokratno u velikom iznosu ili sukcesivno na mjesečnom, kvartalnom ili polugodišnjem nivou, odnosno prema ugovorenoj dinamici ulaganja.
60. Klijent je fizičko lice koje se obavezalo da uplaćuje novac dobrovoljnom penzionom fondu u korist brojnih članova dobrovoljnog penzionog fonda, a koja pri tom nijesu ni u kakvom srodstvu sa klijentom.

61. Klijent, član dobrovoljnog penzionog fonda, domaće ili strano fizičko lice u starosnoj dobi blizu 50 godina vrši velike uplate novca u dobrovoljni penzioni fond sa najavom da će cjelokupan ulog povući čim navršši 50 godina (minimalna starosna granica za povlačenje), iako se i dalje očekuje povoljan trend rasta vrijednosti obračunske jedinice.
62. Ulaganja doprinosa u korist članova dobrovoljnog penzionog fonda obavlja pravno lice ili poslodavac za kojeg je utvrđeno ili se pretpostavlja da ne zapošljava članove dobrovoljnog penzionog fonda, niti da su članovi dobrovoljnog penzionog fonda osnivači ili rukovodioci u tom pravnom licu, odnosno poslodavcu.
63. Klijent koji je član dobrovoljnog penzionog fonda ili koji želi da zaključi ugovor sa društvom za upravljanje dobrovoljnim penzionim fondom ima lošu reputaciju u društvu.
64. Klijent, član dobrovoljnog penzionog fonda, domaće ili strano fizičko lice uplaćuje doprinose u dobrovoljni penzioni fond u svoje ime ili u ime određenih članova tog fonda prenosima novčanih sredstava iz banaka iz ofšor destinacija ili iz država u kojima se ne primjenjuju ili nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma ili iz država u kojima su na snazi strogi propisi o povjerljivosti i tajnosti bankarskih i poslovnih podataka.
65. Uplate u korist određenih članova dobrovoljnog penzionog fonda vrši novonastalo privredno društvo čije je poslovanje sumnjivo.

## **LISTA INDIKATORA ZA DRUŠTVA ZA ŽIVOTNO OSIGURANJE, POSREDNIKE I ZASTUPNIKE U ŽIVOTNOM OSIGURANJU**

### **I. Identifikacija klijenta**

1. Klijent pri zaključenju ugovora o osiguranju nevoljno daje podatke za identifikaciju ili način davanja podataka i dokumenata koja se daju kao dokaz ukazuju na sumnju u tačnost podataka.
2. Odlaganje ili propusti u davanju podataka potrebnih za identifikaciju.
3. Klijent izbjegava direktan kontakt sa zaposlenima kod osiguravača, posrednika, odnosno zastupnika ovlašćujući bez razloga punomoćnike/advokate.
4. Klijent dostavlja informacije koje su teške ili skupe za provjeravanje.
5. Klijenta nije moguće kontaktirati preko e-mail adrese ili broja telefona koje je ostavio.
6. Postoje podaci u medijima o nezakonitim aktivnostima u koje je klijent uključen.
7. Klijent traži zaključenje ugovora o osiguranju iako nema interes za zaključenje takvog ugovora.
8. Neuobičajeni zahtjevi klijenta.
9. Klijent traži ili prihvata veoma nepovoljne uslove za zaključenje ili izmjenu ugovora o osiguranju.
10. Klijent traži zaključenje ugovora o osiguranju u mjestu koje nije njegovo mjesto boravka iako taj ugovor može zaključiti u mjestu boravka ili drugom mjestu koje je bliže njegovom mjestu boravka.
11. Zaključenje ugovora podrazumijeva stalne transakcije iz druge države, čija je opravdanost upitna zbog klijentove djelatnosti ili drugih okolnosti.
12. Korisnik ili posrednik u zaključenju posla je ofšor kompanija i nalozi za zaključenje ugovora ili isplatu sredstava nijesu u skladu sa poznatim poslovima klijenta.
13. Klijent ne pokazuje interesovanje za investicione osobine proizvoda ali je veoma zainteresovan za uslove prijevremenog otkaza ugovora o osiguranju.
14. Iznos premije prelazi klijentove procijenjene prihode.
15. Klijent je vlasnik većeg broja polisa kod različitih osiguravajućih društava, a naročito ako su ugovori zaključivani u kraćem vremenskom periodu.
16. Klijent ne zna tačno šta namjerava da osigura, pa se interesuje za kompletnu ponudu, uključujući i ugovore o osiguranju koji su suprotni njegovim očekivanim potrebama.
17. Klijent zahtijeva uslove koji ne odgovaraju njegovim potrebama, ugovor o osiguranju nema očiglednu svrhu, nema ekonomski smisao i izgleda nerealno, nezakonito i neetički.
18. Klijent predlaže visok iznos premije, bez ekonomskog opravdanja.
19. Klijent prihvata nepovoljne uslove u ugovoru o osiguranju, s obzirom na njegovo zdravstveno stanje ili starost.
20. Zaključenje višestrukog životnog osiguranja sa imenovanjem različitih korisnika bez jasne povezanosti među njima.

21. Zaključenje više ugovora o osiguranju na iznose koji su neznatno, odnosno neposredno ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
22. Ponašanje klijenta tokom zaključenja ugovora o osiguranju.
23. Insistiranje na brzom završavanju posla, bez potrebne papirologije ili ostalih zahtjeva.
24. Klijent insistira na tajnosti transakcije, odnosno da se iznos premije ili iznos osiguranja ne prijavi finansijsko-obavještajnoj jedinici, bez obzira na zakonske obaveze osiguravača.
25. Klijent je u žurbi, ne analizira ponudu, nije zainteresovan za visinu premije, bira najskuplju opciju, iako ona nije najadekvatnija njegovim potrebama.
26. Klijent dolazi u pratnji drugih lica, iz čijeg se ponašanja može posumnjati da utiču na klijenta, odnosno kontrolišu klijenta, odnosno njihovo ponašanje djeluje sumnjivo zaposlenima kod osiguravača.
27. Klijent molbom ili podmićivanjem pokušava da nagovori službenike osiguravajućeg društva da protivno zakonu zastupaju njegove interese.
28. Klijent predlaže kraće trajanje ugovora o osiguranju nego što je uobičajeni period u praksi osiguravača.
29. Klijent se interesuje za interne procedure kod osiguravača i da li te procedure mogu uticati na zaključenje odnosno izvršenje ugovora o osiguranju.
30. Klijent ne dozvoljava zaposlenima kod osiguravača, zastupnika, odnosno posrednika da pribave informacije o svrsi zaključenja ugovora o osiguranju.
31. Zaključenje ugovora o osiguranju sa pravnim licima.
32. Teškoće i odlaganja u pribavljanju kopija računa ili drugih dokumenata pravnog lica.
33. Značajna i nepotrebna upotreba računa pravnog lica sa ošor destinacija u slučajevima kad klijentove potrebe ne podržavaju takve ekonomske zahtjeve.
34. Upotreba posrednika ili drugih subjekata koji nemaju jasnu komercijalnu svrhu ili nepotrebno usložnjavaju upotrebu ugovora o osiguranju.
35. Osiguranje pokriva rizike koji nijesu relevantni ugovaraču.
36. Osiguranje i premija su previsoki u odnosu na obim poslovanja pravnog lica.
37. Finansijski pokazatelji pravnog lica se bitno razlikuju u odnosu na druga slična pravna lica.
38. Dostavljanje finansijskih izvještaja koji nijesu pripremljeni od strane računovođe.
39. Predstavnik pravnog lica ne pokazuje sposobnost za zaključenje ugovora o osiguranju za koji je ovlašćen, niti je zaposlen u tom pravnom licu.
40. Predstavnik pravnog lica ne poznaje dovoljno prirodu osnovne djelatnosti pravnog lica.
41. Korisnik iz ugovora o osiguranju su druge, nepostojeće ili fiktivne kompanije.
42. Broj zaposlenih kod klijenta (pravnog lica) je manji od broja zaključenih ugovora o osiguranju.
43. Pravna lica zaključuju ugovore o osiguranju za lica koja nijesu zaposlena u tom pravnom licu.
44. Pravna lica kupuju polise životnog osiguranja za svoje zaposlene kao osiguranike, dok je korisnik osiguranja pravno lice.
45. Transakcije sa malim ili nezavisnim kompanijama čija su imena veoma slična velikim finansijskim kompanijama.
46. Transakcije sa ošor kompanijama čija su imena veoma slična velikim finansijskim kompanijama.

## II. Kategorija klijenta

1. Klijent je pravno lice čija struktura otežava utvrđivanje stvarnog vlasnika.
2. Klijent je dobrotvorna ili druga neprofitna organizacija koja nije subjekat nadzora.
3. Klijent je politički eksponirano lice.
4. Stvarni vlasnik klijenta nije poznat.
5. Postoje informacije da je klijent (pravno lice) uključen u prevare i sumnjive transakcije ili je registrovan kao nepouzdan dužnik.
6. Klijent je lice koje se bavilo nezakonitim aktivnostima ili se takvim aktivnostima bavilo lice povezano sa klijentom (srodnik ili poslovni saradnik).

## III. Način plaćanja premije

1. Sredstva su uplaćena iz države koja je označena kao visoko rizična.
2. Premija je plaćena od strane finansijskog posrednika iz ošor destinacije ili neregulisanog finansijskog posrednika.
3. Klijent zahtijeva da izvrši paušalno plaćanje telegrafski ili u stranoj valuti.
4. Premija je plaćena sa stranog računa, iz države koja nije država prebivališta ili boravišta vlasnika polise.
5. Klijent koristi neuobičajene načine plaćanja, kao što je gotovina, gotovinski ekvivalenti i slično, u situacijama kad bi, zbog vrste transakcije, uobičajeno bilo plaćanje preko računa, kreditnim ili debitnim karticama ili drugim načinom plaćanja.
6. Premija je plaćena od strane trećeg lica koje nije povezano sa klijentom ili porijeklo plaćanja nije poznato ili je prikriveno.
7. Upotreba računa trećeg lica prilikom zaključenja ugovora o osiguranju.
8. Plaćanje više nepovezanih premija sa jednog računa.
9. Veći broj izvora sredstava prilikom plaćanja premije.
10. Plaćanje velikih iznosa premije koji ne odgovaraju klijentovim sredstvima ili primanjima.
11. Klijent vrši učestala plaćanja nezavisno od rasporeda plaćanja premije, naročito kad su ta plaćanja gotovinska.
12. Klijent uplaćuje velike iznose, iako je do tada vršio mala plaćanja ili značajno mijenja dogovoreni način plaćanja sa početka ugovora o osiguranju.
13. Način plaćanja navodi na sumnju da slojevitost transakcije ima namjeru prikrivanja izvora sredstava.
14. Klijent zahtijeva da jedna ili više preplaćenih premija bude plaćena trećem licu.
15. Klijent prestaje sa plaćanjem nakon par prvih rata i javljaju se problemi u kontaktiranju klijenta.
16. Klijent predlaže da zamijeni mjesečno plaćanje premije sa godišnjim ili paušalnim.
17. Klijent plaća visok iznos premije u gotovini (svežnjem novčanica).
18. Ponašanje klijenta po ugovaranju polise.
19. Klijent prenosi korist od polise na treće lice koje nije očigledno povezano sa klijentom.
20. Česta promjena korisnika naročito u slučajevima kad postoji neuobičajeno visoka početna premija.
21. Vlasnik polise zamjenjuje krajnjeg korisnika sa očigledno nepovezanim trećim licem.
22. Promjena korisnika tačno prije isteka ugovora o osiguranju bez valjanog razloga.
23. Klijent otkazuje polisu nakon zaključivanja ugovora o osiguranju i traži zaključenje novog ugovora uz dostavljanje drugačijih dokumenata.
24. Klijent traži gotovinski avans na osnovu uplaćene premije, ubrzo nakon uplate premije.
25. Upotreba osiguranja u cilju prenosa sredstava.
26. Promjena aktivnosti klijenta na način da se rizični profil klijenta značajno razlikuje od profila klijenta u vrijeme zaključenja ugovora o osiguranju.
27. Neuobičajene ili nejasne promjene računa sa kojih su premije plaćene.
28. Pravna lica koja su zaključila ugovore o osiguranju u ime zaposlenih, plaćaju neuobičajeno velike premije osiguranja ili otkazuju polise u veoma kratkom periodu od datuma zaključenja ugovora.
29. Zahtjevi u vezi sa ugovorom o osiguranju (otkaz, otkup).
30. Klijent traži prijevremeni otkaz polise, naročito kod ugovora sa investicionim i štednim karakterom, za šta nema ekonomske logike.
31. Klijent ima veći broj polisa sa relativno malim iznosima premije koji se ubrzo otkazuju.
32. Klijent otkazuje polisu i zahtijeva da refundacija bude izvršena trećem licu.
33. Klijent preplaćuje premiju i zahtijeva da se višak plati trećem licu ili u stranoj valuti.
34. Ugovori o osiguranju se koriste kao zalog za kredite i zahtijeva se prijevremeni otkup polise zbog otplate kredita.
35. Klijent bezuslovno prihvata lošije uslove zbog ranog otkazivanja ugovora o osiguranju.
36. Klijent zahtijeva raskid ugovora o osiguranju od strane pravnog lica u ime zaposlenih, sa isplatom premije za neistekli period ugovora u gotovini ili u ime ili za račun pravnog lica.
37. Klijent odustaje od zahtjeva za prijevremeni otkup ili otkazivanje polise kad se zatraži njegova identifikacija.

#### **IV. Ponašanje klijenta u slučaju nastanka osiguranog slučaja/štete**

1. Klijent odustaje od zahtjeva za isplatu osiguranog iznosa u slučaju nastanka štete kad osiguravač zatraži dodatna dokumenta.

2. Klijenta predstavlja lice koje nema ovlaštenje ili očiglednu povezanost sa njim.
3. Isplata po ugovoru o osiguranju se traži isključivo u gotovini.
4. Korisnik je lice za koje postoji istorija istražnih postupaka ili mjera državnih organa.
5. Klijent prihvata brzo plaćanje u iznosu manjem od očekivanog kad osiguravajuće društvo odlaže plaćanje ili osporava iznos štete.
6. Klijent zahtijeva gotovinsko plaćanje u iznosima koji su neznatno, odnosno neposredno ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
7. Klijent zahtijeva isplate na račune u drugim državama u valutama različitim od valute u kojoj je plaćena premija.
8. Klijent zahtijeva da se štete plate licima koja nemaju pravo na isplatu osiguranog iznosa ili otkupne vrijednosti.
9. Klijent ustupa svoja prava u korist treće strane sa kojom nije povezan.

### **LISTA INDIKATORA ZA LIZING KOMPANIJE**

1. Klijent predaje zahtjev za odobrenje finansijskog lizinga koji sadrži nepotpune ili netačne podatke sa očiglednom namjerom da prikrije osnovne informacije u vezi sa identitetom ili poslovnom aktivnošću.
2. Transakcije u vezi sa kojima se vlasnici i direktori pravnih lica ili lica za čiji račun se transakcija obavlja nikad ne pojavljuju lično, čak ni za potpisivanje ugovora o finansijskom lizingu već to, umjesto njih, obavljaju druga lica sa posebnim (ad hoc) punomoćjem, a sve uz opravdanja koja nije moguće provjeriti (bolest, neodređene obaveze i dr.) ili daju ovlaštenja trećim licima da bi izbjegli direktan kontakt sa službenicima lizing kompanija.
3. Zahtjev za finansijski lizing koji se ne čini opravdanim u smislu namjene opreme ili u odnosu na poslovnu aktivnost klijenta (npr. očigledna disproporcija između veličine investicije i vrste posla primaoca lizinga ili u slučaju kad oprema koja se uzima po ugovoru o lizingu po svom tipu nije primjerena poslovnoj aktivnosti klijenta ili poslovnoj aktivnosti kojom klijent namjerava da se bavi).
4. Isporučilac predmeta lizinga vrši isporuke parcijalno kako bi izbjegao iznos transakcije koji je malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma. U slučaju kad isporučilac predmeta, u dogovoru sa primaocem lizinga, isporučuje opremu preko više lizing kompanija, u cilju otklanjanja ovog rizika bitno je utvrditi sljedeće: da je isporučena oprema u potpunosti kompletirana ili da isporučena oprema predstavlja dopunu ranije uvezene opreme koju korisnik lizinga već koristi (npr. rezervni djelovi za tekuće održavanje).
5. Kod lizinga opreme oprema se nudi po cijeni koja značajno odstupa od stvarne tržišne cijene za tu opremu.
6. Isporučilac predmeta lizinga nije proizvođač niti je poznat kao prodavac opreme ili robe koja je predmet lizinga.
7. Lizing za polovnu opremu koja nema veze sa redovnom poslovnom aktivnošću isporučioa predmeta lizinga i isporučilac predmeta lizinga se pri tome ne bavi prodajom ove vrste opreme koja je predmet lizinga.
8. Poslovi lizinga za koje treća strana pruža garanciju (jemstvo, hipoteka, zalog i sl.) kad nije jasna veza između korisnika lizinga i lica koje nudi garanciju, niti razlozi zbog kojih se nudi garancija korisniku lizinga.
9. Poslovi lizinga u kojima postoji odredba o reotkupu predmeta lizinga od strane isporučioa a koju isporučilac spontano nudi po netržišnim uslovima, naročito kad isporučilac predmeta lizinga nije od ranije poznat toj lizing kompaniji.
10. Primalac ili isporučilac predmeta lizinga nerado daje informacije o sebi, svom poslovanju i poslovnom odnosu sa ostalim lizing kompanijama, naročito kad prikrivanje tih informacija onemogućava pristup boljim uslovima za sklapanje lizing poslova.
11. Klijent se bez opravdanog razloga obraća lizing kompanijama ili njihovim filijalama koje su udaljene od sjedišta klijenta.
12. Klijent bez očiglednog razloga često vrši plaćanja iz druge filijale banke, odnosno sa računa drugačijeg od onog koji je naveden u originalu ugovora o lizingu.
13. Klijent podnosi zahtjev za odobravanje lizinga na bazi garancije koju je izdala ili za koju je obezbijedila pokriće banka sumnjivog boniteta, banka iz ofšor destinacije, banka iz države koje su poznate po proizvodnji i/ili prometu narkotika ili banka iz države u kojoj se ne primjenjuju ili se nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma.
14. Klijent bez valjanih razloga nudi učešće u lizingu koje je znatno veće od iznosa koji je uobičajen na lizing tržištu.
15. Klijent realizuje lizing uplatama gotovine umjesto transakcijama preko bankovnog računa.
16. Klijent otplaćuje dug po ugovoru o lizingu sredstvima koja se prenose iz druge države sa računa banaka koje se nalaze u onim državama u kojima se ne primjenjuju ili nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje



pranja novca i finansiranja terorizma ili iz država u kojima su na snazi strogi propisi o povjerljivosti i tajnosti bankarskih i poslovnih podataka.

17. Klijent polaže velike iznose gotovine kao učešće za dobijanje lizinga a potom neočekivano otplaćuje preostali dug prije roka otplate.
18. Klijent potpisuje ugovor o finansijskom lizingu u pratnji lica koje očigledno nadzire ponašanje klijenta ili insistira da se posao brzo obavi.
19. Klijent daje na uvid samo kopije isprava za identifikaciju ili isprave za identifikaciju koje su izdate u drugoj državi i čiju autentičnost nije moguće lako provjeriti iz objektivnih razloga.
20. Klijent neuobičajeno dobro poznaje propise u vezi sa sprječavanjem pranja novca i finansiranja terorizma i prijavljivanjem sumnjive transakcije, veoma je "pričljiv" u vezi sa temama koje se tiču pranja novca i finansiranja terorizma, brzo potvrđuje da su sredstva kojima raspolaže "čista" i da "nijesu oprana".

## **LISTA INDIKATORA ZA RAČUNOVOĐE I REVIZORE**

### **I. Lista indikatora za računovođe**

1. Klijent nema zaposlenih, što nije uobičajeno za način njegovog poslovanja.
2. Klijent neočekivano pokazuje veliko interesovanje za mehanizme i načine funkcionisanja sistema sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.
3. Klijent pokazuje veliko interesovanje za prijavljivanje podataka na osnovu Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
4. Klijent pruža sumnjive ili nejasne informacije.
5. Klijent često i bez utemeljenog razloga mijenja lice, odnosno lica koja za njega obavljaju računovodstvene poslove.
6. Klijent želi da uvjeri računovođu da nije potrebno da popuni ili priloži neki od potrebnih dokumenata.
7. Klijent ne zna pouzdano gdje se nalazi njegova poslovna dokumentacija.
8. Klijent fakturiše usluge za koje se ne može sa sigurnošću potvrditi da su i izvršene, odnosno vrši plaćanja za određenu vrstu usluge pravnim licima sa sjedištem na ošor destinacijama (tzv. poreskim rajevima).
9. Klijent vrši neobične ili veoma složene transakcije, naročito one krajem i početkom izvještajnog perioda u skladu sa zakonom kojim se uređuje računovodstvo.
10. Neuobičajena profitabilnost klijenta u poređenju sa drugim pravnim licima iz iste privredne grane.
11. Klijent suprotno poslovnoj praksi traži da računovođa za njega, u svoje ime i za svoj račun, obavi transakciju.
12. Raskid ugovora o saradnji zbog zahtjeva za dodatnim objašnjenjima realizacije ili najave realizacije određenih transakcija, bez drugih utemeljenih razloga.
13. Klijent ne dostavlja računovodstvenu ispravu.
14. Računovođa sumnja u vjerodostojnost računovodstvene isprave, odnosno da ta isprava istinito prikazuje poslovnu promjenu.
15. Dostavljena računovodstvena isprava ne sadrži sve podatke potrebne za knjiženje u poslovnim knjigama, a klijent i dalje insistira da takva isprava bude proknjižena.
16. Velike, nepojašnjene oscilacije u prihodima klijenta, odnosno neuobičajeno visoki prihodi u odnosu na rashode.
17. Klijent neprestano posluje s gubitkom, a njegovo postojanje i pored toga nije ugroženo, za šta ne postoje opravdani razlozi.
18. Kod klijenta se primjećuju neuobičajeno veliki troškovi po osnovu plaćenih usluga od strane inostranih dobavljača.
19. Klijent ne poznaje dobro svoj posao, iz čega se zaključuje da ga uopšte ne obavlja ili ga obavlja u veoma ograničenom opsegu.
20. O transakcijama nema nikakvih dokaza (informacija, pojašnjenja) ili ti dokazi nijesu zadovoljavajući.
21. Klijent ima nekoliko evidentiranih pojedinačnih transakcija koje su, gledajući ostale transakcije, neuobičajeno velike.
22. Plaćanja za nedefinisane usluge.
23. Klijent govori ili priznaje da je upleten u nezakonite poslove.
24. Klijent neočekivano pokazuje veliko zanimanje za politike, kontrole i procedure za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma.

25. Klijent nudi novac, poklone ili druge neuobičajene pogodnosti kao protivuslugu za izvođenje vidljivo neuobičajenog ili sumnjivog posla.
26. Klijent djeluje kao da vrlo dobro poznaje propise u vezi sa sprječavanjem pranja novca i finansiranja terorizma.
27. Klijent započinje sam od sebe brzo da zaključuje da su sredstva "čista" i "nijesu oprana".
28. Klijent prilaže samo kopije isprava za identifikaciju.
29. Klijent pokušava da se identifikuje sa ispravama koje nijesu isprave za identifikaciju.
30. Klijent kupuje jedinstvene premije polise osiguranja, plaća ih u gotovini ili čekom, za iznos koji je očigledno nesrazmjernan njegovom prihodu.
31. Klijent raskida ugovor sa poslovnim partnerom, bez ikakve zabrinutosti o značajnim poreskim ili drugim troškovima koje mora da plati kao rezultat raskida.
32. Vlasnik klijenta je kompanija ili fizičko lice registrovano u ofšor destinaciji, državi koja je poznata po proizvodnji i/ili prometu narkotika ili državi u kojoj se ne primjenjuju ili se nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma.
33. Zvanični stvarni vlasnik klijenta je strano fizičko lice državljanin države koja je ofšor destinacija, države koje su poznate po proizvodnji i/ili prometu narkotika ili države u kojoj se ne primjenjuju ili se nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma, dok se iz opšteg poslovanja klijenta stiče utisak da je stvarni vlasnik neko domaće fizičko lice.
34. Fature za prodaju i prijem robe ne prati odgovarajuća dokumentacija o prijemu i otpremanju akata i druga dokumentacija, iz čega se može steći utisak da je promet robe fiktivan.
35. Klijent uzima zajmove i kredite, a novčana sredstva primljena po tom osnovu, odmah, u istom ili sličnom iznosu, daje kao zajmove i kredite drugim licima ili ih koristi za osnivanje zavisnih pravnih lica.
36. Klijent (korisnik knjigovodstvenih usluga) bavi se poslom koji uključuje značajan broj gotovinskih transakcija ili gotovinskih iznosa.
37. Klijent (korisnik knjigovodstvenih usluga) koristi složenu poslovnu strukturu bez očiglednog poslovnog ili drugog opravdanog razloga, naročito ako se stvarni vlasnik kompanije ne može utvrditi.
38. Klijent (korisnik knjigovodstvenih usluga) ima sjedište ili posluje putem države koja ne primjenjuje ili nedovoljno primjenjuje mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca ili finansiranja terorizma.
39. Povećanje osnivačkog uloga privrednog subjekta bez naknadne promjene u Centralnom registru privrednih subjekata (CRPS).
40. Osnivanje pravnog lica bez posebnog, poslovno opravdanog razloga.
41. Naručilac unaprijed plaća posao koji još nije dogovoren, odnosno malo je vjerovatno da će i biti realizovan.
42. Neuobičajene transakcije, najčešće sa povezanim licima ili licima koja odstupaju od običnih klijenata (npr. plaćanja fizičkim licima).
43. Transakcije sa pravnim licima kod kojih je identitet stvarnih vlasnika teško utvrditi.
44. Gotovinsko plaćanje je u velikoj mjeri zastupljeno kod pravnog lica koje se bavi djelatnošću za koju je karakteristično da je gotovinsko plaćanje neuobičajen vid realizacije poslovnih transakcija.
45. Veliko kašnjenje kod otvaranja računa pravnog lica (račun pravnog lica otvoren mnogo kasnije od vremena osnivanja tog pravnog lica).
46. Prijevremeno gotovinsko otplaćivanje kredita ili pozajmica.
47. Davanje pozajmica dioničarima ili zaposlenima, koje je u suprotnosti sa propisima.
48. Plaćanja za nedefinisane usluge.
49. O transakcijama nema nikakvih dokaza, odnosno transakcije su bez jasnog osnova.
50. Klijent ne želi da mu se pošta upućuje na adresu u državi prebivališta.
51. Klijent je praćen po nalogu finansijsko-obavještajne jedinice.
52. Klijent se protivi direktnom susretu sa računovođom.
53. Klijentov privatni ili službeni telefonski broj je isključen ili je nepostojeći.
54. Klijent je uključen u poslove koji nijesu karakteristični za njegovo poslovanje.
55. Klijent bez posebnog razloga insistira na brzom izvođenju posla ili transakcije.
56. Klijent je nedavno uspostavio više poslovnih odnosa s različitim finansijskim institucijama.
57. Klijent koristi različita imena ili nadimke i cijeli niz sličnih, a različitih adresa.

58. Klijent koristi druge vrste poštanskih adresa umjesto adrese ulice, što nije uobičajeno za navedeno mjesto ili područje.
59. Klijent je pod istragom za krivično djelo pranja novca ili finansiranja terorizma.
60. Klijent želi da uvjeri zaposlenog da ne popuni neki od dokumenata koji je potreban za izvođenje posla ili transakcije.
61. Klijentovo postupanje u vezi sa zahtjevom o obavještanju ukazuje na njegovu želju da izbjegne da ispuni ovu obavezu.
62. Klijent daje na uvid neodgovarajuće isprave, odnosno dokumenta koja pokazuju da su falsifikovana, preuranjena ili nepravilna.
63. Klijent se protivi davanju isprava za identifikaciju na uvid.
64. Isprave za identifikaciju klijenta koji je nerezident su izdate u drugoj državi, odnosno njihovu vjerodostojnost teško je provjeriti.
65. Priložene isprave za identifikaciju su nove, odnosno izdate su nedavno.
66. Klijent kod gotovinskih transakcija donosi veće svote novca koji nije prebrojan.
67. Posao nije usklađen sa finansijskim stanjem klijenta, odnosno njegovim uobičajenim poslovanjem.
68. Poslovni odnos ili transakcija nijesu u skladu s uobičajenim načinom sprovođenja djelatnosti, odnosno nemaju ekonomsku vrijednost za klijenta.
69. Poslovni odnos ili transakcija se nepotrebno komplikuju.
70. Aktivnosti klijenta nijesu u skladu s očekivanjima u odnosu na obavljanje djelatnost.
71. Poslovni odnos ili transakcija uključuju i neprofitne ili dobrotvorne organizacije, a za šta ne postoji pravi ekonomski razlog.
72. Klijent i druge stranke uključene u posao nemaju vidljivih ili smislenih poslovnih ili drugih veza sa Crnom Gorom.
73. Klijent upotrebljava platežna sredstva koja su izdata u drugoj državi, iako u toj državi ne obavlja djelatnost, odnosno nema stalno niti privremeno prebivalište u njoj.
74. Poslovanje klijenta se bitno razlikuje od prosječnog poslovanja u struci.
77. Klijent živi preko svojih realnih mogućnosti.
78. Klijent prima plaćanja iz nepoznatih izvora.
79. Pregled izvornih dokumenata ukazuje na greške u poslovanju klijenta, što nije moguće utvrditi iz poslovnih knjiga.
80. Klijent raspolaže s velikom imovinom (plovila, luksuzni automobili, apartmani za stanovanje i rezidencije) koja ne spada u uobičajene okvire poslovanja društva, odnosno struke.

## II. Lista indikatora za revizore

1. Revizoru nikad nije omogućeno da pregleda poslovne prostore ili proizvodne pogone klijenta, iz čega se lako može naslutiti da se radi o fiktivnom privrednom subjektu.
2. Komplikovana organizaciona struktura kompanije koja u odnosu na djelatnost nije efikasna, a samim tim ni ekonomski opravdana.
3. Klijent vrši transakcije avansnih plaćanja ili prima avansne uplate, a vjerovatnoća realizacije posla je mala s obzirom na poslovnu politiku klijenta.
4. Velike neobjašnjive fluktuacije u bilansu uspjeha - neusklađenost bilansnih pozicija (neopravdano visoki prihodi u odnosu na rashode).
5. Knjiženje transakcija na osnovu nevjerodostojne i nekompletne dokumentacije što može ukazati na sumnju da se radi o fiktivnim transakcijama.
6. Klijent ostvaruje značajne prilive od ošor kompanija za koje je teško identifikovati vlasničku i poslovnu strukturu.
7. Klijent plaća usluge u neuobičajeno visokim iznosima prema ošor kompanijama.
8. Klijent svake godine zaključuje ugovor sa novim ovlašćenim revizorom što ukazuje da možda želi da prikrije svoje poslovne aktivnosti.
9. Ovlašćeni revizor ima saznanja da su osnivač, rukovodstvo klijenta i samo privredno društvo koje ima obavezu revizije finansijskih izveštaja (javno dostupni izvori) umiješani u kriminalne radnje.
10. Klijent je izvršio dokapitalizaciju svog privrednog subjekta bez ekonomski opravdanog razloga.

11. Klijent često vrši gotovinske uplate po osnovu dokapitalizacije svog privrednog subjekta ili su evidentirane značajne gotovinske uplate po osnovu pozajmica, odnosno zajma od strane fizičkih lica.
12. Klijent vrši pritisak na privredno društvo za reviziju zastrašivanjem, upućivanjem prijatnji da će promijeniti revizora, a sve sa ciljem dobijanja nemodifikovanog mišljenja.
13. Klijent fakturiše usluge za koje se ne može sa sigurnošću potvrditi da su i izvršene, odnosno fakturiše usluge nelogično visokog iznosa.
14. Plaćanja za nedefinisane radnje, odnosno plaćanja koja odstupaju od uobičajenih plaćanja.
15. Klijent vrši neobične ili veoma složene transakcije naročito one krajem i početkom izvještajnog perioda.
16. Neusaglašeni podaci u prezentovanoj dokumentaciji klijenta (faktura se ne slaže sa prijemnicom/otpremnicom i transportnim dokumentom).
17. Klijent u računovodstvenim iskazima evidentira nepostojeće ili već naplaćene dugove.
18. Klijent koji je obveznik revizije vrši česte statusne promjene.
19. Osnivanje, bez opravdanog razloga, velikog broja povezanih pravnih lica koja iznenada počinju da međusobno posluju bez posebno uočenih ekonomskih razloga.
20. Klijent odbija na zahtjev revizora da da na uvid isprave za identifikaciju ili pokušava da dokaže svoj identitet na drugi način, a ne predajom propisanih isprava za identifikaciju.
21. Raspodjela neraspoređene dobiti nastale na osnovu fiktivnog poslovanja.
22. Klijent vrši konverziju svojih potraživanja u učešće u kapitalu.
23. Klijent kupuje polise za zaposlene, a broj zaposlenih je manji od broja kupljenih polisa, odnosno polise se kupuju na lica koja nijesu zaposlena u kompaniji.
24. Broj zaposlenih kod klijenta nije kompatibilan sa prometom klijenta.
25. Zajmovi sa garancijom banaka u ofšor destinacijama.
26. Dati ili preuzeti zajmovi od ofšor kompanija.
27. Klijentu ispostavljaju račune za pružene usluge društva ili organizacije koji imaju sjedište u državama u kojima se ne primjenjuju ili se nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma i koje su poznate kao ofšor destinacije, odnosno imaju bankarski sistem koji dozvoljava veliku tajnost stranaka.
28. Prilivi sa računa iz drugih država ili odlivi na račune u drugim državama, gdje klijent nema poslovnog partnera.
29. Klijent učestalo obavlja transakcije u velikim iznosima koje nijesu u skladu sa njegovim redovnim poslovanjem.
30. Klijent plaća za robu ili uslugu koja ne odgovara opisu njegove djelatnosti.
31. Klijent neprestano posluje s gubitkom, a njegovo postojanje i pored toga nije ugroženo, za šta ne postoje opravdani razlozi.
32. Klijent isplaćuje (iskazuje) velike iznose novca podređenim ili na drugi način nadziranim društvima, čije se poslovanje razlikuje od uobičajenog poslovanja.
33. Klijent ima nekoliko evidentiranih pojedinačnih transakcija koje su, gledajući ostale transakcije, neuobičajeno velike.
34. Poslovanje sa subjektima iz država u kojima se proizvode i/ili vrši promet narkotika ili iz država koje ne primjenjuju ili nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma.
35. Klijent neočekivano pokazuje veliko interesovanje za politike, kontrole i procedure za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma.
36. Klijent pretjerano kasni s prilaganjem knjigovodstvene dokumentacije i druge dokumentacije koja se traži u toku sprovođenja revizije.
37. Prenos udjela u pravnim licima se vrši bez naknade ili je prodajna cijena ugovorena u visini upisanog kapitala, a ostatak novca se plaća u gotovini, dok se prenosom udjela u pravnim licima prenosi i neraspoređena dobit koja je višestruko veća od osnovnog kapitala. Neraspoređenu dobit novi vlasnik može da podigne uz plaćanje 9% poreza na bruto iznos i bezgotovinski prenese na svoj lični račun.
38. Neobično visoke stope povrata na nerizičnu poslovnu aktivnost.
39. Sumnjivo obrazloženje posla.
40. Obavljanje gotovinske transakcije u iznosu koji je malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje finansijsko-obavještajnoj jedinici u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.

41. Zaključenje ugovora o životnom osiguranju sa plaćanjem jednokratne premije i prijevremeni raskid ugovora bez opravdanog razloga.
42. Otvaranje većeg broja računa bez jasne ekonomske, odnosno pravne opravdanosti i poslovanje preko tih računa koji, suprotno propisima, nijesu prikazani u bilansima stanja i bilansima uspjeha.
43. Osnivanje pravnog lica bez ekonomskog razloga.
44. Česta putovanja u drugu državu koja su, posmatrajući poslovanje tog pravnog lica, nepotrebna, odnosno neuobičajena.
45. Klijent, bez ustanovljenog razloga, ne otvara poslovni račun ni nakon isteka roka od godinu dana od dana upisa društva u Centralni registar privrednih subjekata (CRPS), a poznato je da ima poslovnu aktivnost.
46. Klijent, bez ekonomske, odnosno pravne opravdanosti, otvara ili vodi više računa ili posluje preko tih računa koji, suprotno propisima, nijesu prikazani u bilansu stanja i bilansu uspjeha.
47. Klijent nema evidenciju redovnih ili po ugovoru zaposlenih radnika, što je neuobičajeno za djelatnost koju obavlja.
48. Nedovoljno objašnjen jednokratni prihod, koji dostiže deset puta prosječne jednomjesečne realizacije u prethodnoj godini u istoj djelatnosti, a bez povećanog obima poslovanja.
49. Otpisi dugova i obaveza, koji dostižu 10% sredstava klijenta.
50. Poslovanje klijenta sa subjektima iz država u kojima se proizvode i/ili vrši promet narkotika ili iz država koje ne primjenjuju ili nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma.
51. Česta nelogična plaćanja prema kćerka kompaniji ili drugačije povezanim društvima ili plaćanja fizičkim licima.

### **LISTA INDIKATORA ZA PORESKO SAVJETOVANJE**

1. Klijent ne želi da mu se pošta upućuje na adresu u Crnoj Gori.
2. Klijent ima račune kod različitih finansijskih institucija na istom području, bez vidljivog razloga.
3. Klijent ili njegovo poslovanje je praćeno ili nadzirano od strane državnih organa ili se nalazi na međunarodnoj potjernici.
4. Klijent pokazuje veliko interesovanje za prijavljivanje podataka po osnovu Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
5. Klijent je uključen u poslove koji nijesu karakteristični za njegovo poslovanje.
6. Klijent bez posebnog razloga zahtijeva brzo obavljanje poslova ili transakcija bez obzira na veće troškove koje će ovakvo postupanje izazvati.
7. Klijent nudi novac, poklone ili druge pogodnosti kao protivuslugu za poslove za koje postoji sumnja da nijesu u potpunosti u skladu sa propisima.
8. Klijent je nedavno uspostavio više poslovnih obaveza s različitim finansijskim institucijama.
9. Klijent pruža sumnjive i nejasne informacije.
10. Klijent nema zaposlenih, što nije u skladu sa vrstom i obimom posla.

### **LISTA INDIKATORA ZA ADVOKATE I NOTARE**

#### **I. Klijent, njegova dokumenta i namjere**

1. Klijent izbjegava susret i identifikaciju uživo, odnosno raskida poslovni odnos sa advokatom ili notarom kad sazna za obavezu identifikacije.
2. Klijent prekida odnos po ovlašćenju zbog zahtjeva za dodatnim pojašnjenjima ili dodatnom dokumentacijom, bez drugih utemeljenih razloga.
3. Telefonski broj klijenta je isključen ili se utvrdi da navedeni broj ne postoji.
4. Klijent upotrebljava nepostojeće ime ili adresu.
5. Klijent neuobičajeno dobro poznaje propise u vezi sa prijavljivanjem sumnjive transakcije, brzo potvrđuje da su njegova sredstva "čista" i da "nijesu oprana".
6. Klijent nerado daje informacije o sebi, svom poslovanju i poslovnom odnosu sa drugim fizičkim, odnosno pravnim licima, naročito kad prikrivanje tih informacija onemogućava pristup boljim uslovima za zaključenje određenih ugovora.
7. Klijent daje na uvid samo kopije isprava za identifikaciju ili isprave koje su izdate u drugoj državi i čiju autentičnost nije moguće lako provjeriti iz objektivnih razloga.

8. Klijent za učinjenu uslugu nudi mnogo više novca nego što je to uobičajeno za takvu vrstu posla.
9. Klijent želi izvršiti transakciju u okviru poslovne aktivnosti koja je ovjerena kod notara, a koja nije u skladu sa obimom, godinama ili poslovnom aktivnošću pravnog ili fizičkog lica koje obavlja tu transakciju.
10. Klijent (pravno lice ili drugi privredni subjekat, uključujući nevladine organizacije) traži pružanje usluge u svrhe ili u odnosu na transakcije, koje nijesu u skladu sa onim što je navedeno ili nije karakteristično za ove klijente.
11. Klijent traži savjet za izvođenje određenog pravnog posla koji je povezan sa krivičnim djelom.
12. Klijent je državljanin države u kojoj se proizvode i/ili vrši promet narkotika ili ima sjedište, odnosno adresu u državi u kojoj se ne primjenjuju ili se nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma.
13. Klijent se pojavljuje kod advokata ili notara s većom količinom gotovine, zlata, dragog kamenja ili vrijednosnih papira koje pokušava deponovati ili predati za obavljanje određene transakcije ili pravnog posla, na način koji je neuobičajen za redovno finansijsko poslovanje ili uz vidljivo nastojanje zaobilaženja finansijskih institucija.
14. Poslovanje klijenta se bitno razlikuje od uobičajenog poslovanja u njegovoj profesiji.
15. Klijent zahtijeva od advokata ili notara savjet za neuobičajne transakcije ili usluge u cilju očiglednog prikrivanja nezakonitog porijekla sredstava.
16. Klijent traži advokatske i notarske usluge u neuobičajeno radno vrijeme (rano ujutro, kasno naveče, van radnog vremena) ili zahtijeva brzo izvršenje tih usluga bez opravdanog razloga.
17. Klijent suprotno poslovnoj praksi traži da advokat ili notar za njega, u svoje ime i za svoj račun, obavi transakciju.
18. Klijent često mijenja advokata ili notara u kratkom vremenskom periodu, bez opravdanog pravnog ili ekonomskog interesa.
19. Klijent koristi brojne bankarske račune ili račune iz druge države, bez opravdanog razloga.
20. Klijent izbjegava da traži uslugu od notara na čijem službenom području živi ili čiji je uobičajen klijent i zahtijeva uslugu od drugog notara, iako bi tražena usluga mogla biti realizovana od strane notara na čijem je službenom području ili čiji je stalni klijent, a ni klijent, ni drugi notar nemaju adekvatno objašnjenje za takav postupak.
21. Klijent traži od advokata osnivanje različitih kompanija u kratkom vremenskom periodu na svoje ime ili na ime drugih lica, iako za to ne postoji pravni ili ekonomski razlog.
22. Notar, odnosno advokat primaju novac od klijenta da izvrše plaćanje prema trećem licu iako za tako nešto ne postoji nijedan opravdan razlog.
23. Privatne troškove klijenta finansira neko drugo pravno lice ili se taj klijent finansira iz neke druge poslovne djelatnosti.
24. Klijent odlaže da izabere način plaćanja do datuma koji je veoma blizu vremena ovjere ugovora (kod notara) u državi u kojoj je način plaćanja obično uvršten u ugovor kojim se ustanovljava obaveza tog plaćanja, a posebno ako nije utvrđena nikakva garancija kojom se osigurava plaćanje, bez logičnog objašnjenja.
25. Klijent navodi neuobičajeno kratak period za realizaciju zahtijevanog posla, odnosno vršenje transakcije, bez logičnog objašnjenja.
26. Klijent kontinuirano otplaćuje hipoteke prije početno dogovorenog datuma dospijeca, bez logičnog objašnjenja.
27. Klijent zahtijeva promjenu procedure plaćanja koja je prethodno dogovorena, bez logičnog objašnjenja, naročito kad su predloženi instrumenti plaćanja koji nijesu u uobičajenoj praksi, a koriste se za naloženu transakciju.
28. Klijent bez razumnog objašnjenja traži da osnuje kompaniju koja bi obavljala djelatnost koja je potpuno drugačija od profesije kojom se bavi.
29. Klijent kupuje nekretnine na ime svojih srodnika, prijatelja ili poslovnih saradnika.
30. Klijent učestalo, u kratkim vremenskim periodima, u gotovini kupuje veću količinu akcija, obveznica i drugih hartija od vrijednosti i investira gotovinu u berze i fondove, što nije u skladu sa uobičajenim ponašanjem tog klijenta.
31. Klijent vrši transakcije koje obuhvataju neproporcionalan iznos privatnog finansiranja, čekova na donosioca ili gotovine, naročito kad to nije u skladu sa socio-ekonomskim profilom tog klijenta.
32. Klijent ili treće lice dostavlja značajni iznos gotovine kao kolateral (pokriće) koji je obezbijeđen od strane zajmoprimca/dužnika prije nego što bi jednostavno koristio ova sredstva direktno, bez logičnog objašnjenja.
33. Prodaja osnivačkog udjela privrednog društva osnovanog u Crnoj Gori kompaniji koju su isti osnivači registrovali u ošor destinaciji.
34. Klijent koristi treće lice kao zvaničnog učesnika pravnog posla, bez opravdanog razloga.
35. Klijenta finansira treće lice bilo da se radi o transakciji ili plaćanju za neophodne nadoknade bez očigledne povezanosti ili opravdanog objašnjenja.

36. Kod klijenta (pravnog lica) dolazi do povećanja kapitala kroz investicije iz strane države koja ni na koji način nije povezana sa tim klijentom ili je država visokog rizika.
37. Klijent (pravno lice) prima "injekciju" kapitala ili imovine u obimu koji je pretjerano visok u poređenju sa njegovim poslovanjem, veličinom, odnosno tržišnom vrijednošću imovine tog pravnog lica, bez logičnog objašnjenja.
38. Uplate su izvršene na račun notara u ime klijenta, a sredstva potiču od finansijskih institucija, kompanija osnovanih ili fizičkih lica sa prebivalištem u državama koje su poznate po zaštiti podataka o klijentima, po proizvodnji droge ili su na listi FATF nekooperativnih država.
39. Prilikom zaključivanja kupoprodajnog ugovora kod notara prodavac svojim potpisom potvrđuje da je kupac izmirio cjelokupan iznos kupoprodajne cijene bez priloženog dokaza.

## **II. Kupovina ili prodaja nekretnina**

1. Ugovorne strane ne nastupaju stvarno u svoje ime i pokušavaju da sakriju identitet stvarnog klijenta.
2. Klijent pokušava da se identifikuje sa drugim ispravama koje nijesu isprave za identifikaciju.
3. Klijent na uvid prilaže samo fotokopije isprava za identifikaciju ili neodgovarajuće isprave.
4. Klijent odbija da dostavi na uvid podatke koji se u praksi uobičajeno prikupljaju (lični podaci, adresa, zanimanje) i/ili postoje nedosljednosti u priloženoj dokumentaciji (datumi, potpisi i sl).
5. Klijent (pravno lice) daje adresu koja predstavlja broj poštanskog faha za komunikaciju sa posrednikom ili je adresa na kojoj je taj klijent registrovan nepostojeća.
6. Klijent je prema tvrdnjama medija poznat javnosti kao lice koje je uključeno u vršenje nelegalnih privrednih aktivnosti (siva zona poslovanja) i/ili kriminalnih aktivnosti.
7. Klijent u posljednjem trenutku, pred realizaciju ugovora, mijenja ugovorne strane (dovodi novo lice i predstavlja ga kao fiktivno lice), ne pružajući objašnjenje za takvo postupanje, a poznat je po svojim nelegalnim aktivnostima.
8. Klijent pokušava da uspostavi dobre i prijateljske odnose sa zaposlenima kod posrednika, a prema javno dostupnim podacima povezan je sa kriminalnim aktivnostima.
9. Klijent koji se interesuje za nekretninu, a nije je lično vidio i tu nekretninu kupuje preko posrednika (advokata, zastupnika, bliskih lica i sl.), a postoje saznanja da taj klijent obavlja poslovanja koja su na ivici zakonitosti.
10. Kupoprodaja nekretnine odvija se istog dana ili u vrlo kratkom vremenskom periodu, naročito kad se uočava značajno odstupanje od tržišne cijene, a pretpostavlja se da su klijenti povezana lica.
11. Klijent raspolaže sa velikom količinom gotovine za kupovinu nekretnine i pretpostavlja se da će se plaćanje vršiti gotovinom.
12. Vrijednost ponuđene nekretnine je visoka, a klijent daje nelogične odgovore o načinima plaćanja te nekretnine, odnosno raspituje se da se transakcije isključivo obave u gotovini ili kombinovano sa nepouzadnim izvorima plaćanja.
13. Klijent pokazuje veliko interesovanje da brzo obavi kupoprodajnu transakciju iako za to nema posebnog razloga i zahtijeva brzo i formalno zaključenje ugovora i ističe namjeru za složenim i neuobičajenim načinima plaćanja.
14. Transakcije gdje klijent zahtijeva plaćanje koje se sastoji od više manjih uplata, koje u zbiru predstavljaju cijenu nekretnine (usitnjavanje), naročito ako se radi o nekretninama visoke vrijednosti i gdje postoje saznanja da su ugovorne strane povezane sa nelegalnim ili kriminalnim aktivnostima.
15. Klijent koji prema saznanjima ima izvore novca u drugoj državi ili van finansijskog sistema i želi da ugovori plaćanja u više manjih iznosa koristeći platne institucije za prenos novca (npr. Western Union).
16. Klijent insistira na novim uslugama novčanog poslovanja, pri čemu postoji vjerovatnoća da ne mogu da se identifikuju realni tokovi novca ili učesnici plaćanja (crypto currency, PayPal i dr.), koji se do sada nijesu pojavljivali na tržištu kod posrednika ili se koriste različiti elektronski ili drugi kanali plaćanja.
17. Klijent insistira na elektronskom zaključenju ugovora i elektronskom ispostavljanju kupoprodajnog ugovora, a potiče iz države koja je poznata po proizvodnji i/ili prometu narkotika, države koja nema uređen sistem identifikacije i prevencije pranja novca i države sa takozvane "crne liste" (koja se nalazi na sajtu finansijsko-obavještajne jedinice), odnosno države za koju se sumnja da podstiče terorističke akte i njihovo finansiranje, iako nije izvjesno da će usluga posredovanja biti izvršena.
18. Klijent nudi visoku posredničku naknadu, sa ciljem potkupljivanja kako se ne bi vršile radnje i obaveze propisane Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.

19. Transakcija koju klijent obavlja nije u skladu sa njegovom uobičajenom poslovnom praksom, a u kratkom vremenu obavlja više kupovina bez ekonomskih ili pravno utemeljenih razloga, u cilju očiglednog plasiranja novca.
20. Klijent ne pokazuje naročiti interes za karakteristike nekretnine (kvalitet izrade, lokaciju, datum završetka i primopredaje), već po svaku cijenu želi da se izvrši usluga posredovanja u vezi sa tom nekretninom.
21. Klijent insistira na zaključenju ugovora za određeni tip nekretnine ili u zoni (području) gdje su poznate cijene, ne insistirajući pretjerano na saznanju o konkurentnim cijenama, što ukazuje da mu je cilj ulaganje novca u nekretninu, bez obzira na cijenu.
22. Klijent za koji postoji sumnja da je povezan sa terorističkim aktima i/ili je klijent sa konsolidovane liste Komiteta za sankcije na osnovu Rezolucije 1267 Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija koja se nalazi na sajtu finansijsko-obavještajne jedinice, zainteresovan za uspostavljanje poslovnih odnosa i ulaganja u nekretnine.
23. Transakcije koje dolaze iz država koje ne primjenjuju ili nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma, odnosno država ili teritorija koje se nalaze na crnoj listi Evropske unije, bez obzira na to da li klijent dolazi iz tih država, odnosno sa tih teritorija.
24. Zakupnina u iznosu koji je značajno veći od zakupnine nekretnine približnih karakteristika na istoj ili sličnoj lokaciji, koja se unaprijed plaća za duži vremenski period, kad postoji sumnja u kriminalnu namjeru i fiktivnost ugovora o zakupu.
25. Klijent koji je nedavno kupio nekretninu prodaje tu nekretninu za višestruko veću cijenu od kupovne, što ukazuje na povezana lica zbog fiktivnog prenosa novca i skrivanja porijekla i raslojavanja.
26. Klijent je kupio nekretninu pa je prodaje u relativno kratkom roku nakon kupovine iako je pri samoj prodaji sasvim vidljivo da će za njega ovo biti poslovni gubitak.
27. Klijent je u kratkom roku obavio više kupovina bez ekonomskih ili pravno utemeljenih razloga.
28. Klijent zahtijeva da se zaključi kupoprodajni ugovor u velikom iznosu (gdje se on pojavljuje u ulozi kupca), a nakon realizacije prvog dijela poslovne transakcije iz ugovora, klijent odustaje od kupovine, odnosno traži raskid ugovora, iako je poznato da klijent ima dovoljno novčanih sredstava za realizaciju kupoprodajnog ugovora. Ovim činom klijent svjesno gubi određena novčana sredstva, bez ikakve ekonomske ili pravne opravdanosti.
29. U predugovoru se zahtijeva od advokata, odnosno notara unošenje nesrazmjerno više cijene nekretnine od tržišne.
30. Nekretnine se prodaju učestalo sa neobičnim profitom (neznatan ili prevelik profit) ili nejasnim razlogom za takve prodaje.

### **LISTA INDIKATORA ZA TRGOVCE DRAGIM KAMENJEM I PLEMENITIM METALIMA**

1. Klijent neselektivno kupuje robu bez obzira na vrijednost, veličinu ili boju.
2. Kupovine ili prodaje koje su neuobičajene za klijenta ili dobavljača.
3. Neuobičajeni načini plaćanja, kao što su velike količine gotovine, višestruko ili sekvencijalno numerisani nalozi za plaćanje, putnički čekovi ili blagajnički čekovi ili plaćanje od trećih lica.
4. Pokušaji klijenta ili dobavljača da zadrže visok stepen tajnosti u pogledu transakcije, kao što je zahtjev da se ne vode uobičajene poslovne evidencije.
5. Klijent nerado daje odgovarajuće identifikacione podatke prilikom kupovine.
6. Transakcije koje su raspoređene tako da se izbjegava zakonom propisana obaveza izvještavanja.
7. Klijent naručuje artikal, plaća ga u gotovini, otkazuje porudžbinu i zatim dobija veliki povrat novca.
8. Klijent koji nakit visoke vrijednosti ili plemeniti metal plaća isključivo gotovinom.
9. Kupovina očigledno premašuje mogućnosti klijenta na osnovu njegovog navedenog ili poznatog zanimanja ili prihoda.
10. Klijent pokušava da koristi ček trećeg lica ili kreditnu karticu trećeg lica.
11. Sredstva dolaze iz finansijskog centra koji se nalazi na ošor destinaciji, a ne iz lokalne banke.
12. Velike ili česte kupovine izvršene u sredstvima koja nijesu euri.
13. Transakcija nema poslovni smisao.
14. Kupovine ili prodaje koje nijesu u skladu sa standardnom praksom ovog sektora (trgovina dragim kamenjem i plemenitim metalima).

### **LISTA INDIKATORA ZA TRGOVCE MOTORNIM VOZILIMA**

1. Klijent pokušava da kupi vozilo sa značajnim iznosom gotovine.



2. Klijent nerado pokazuje ili odbija da pokaže ispravu za identifikaciju da bi se izvršila transakcija.
3. Klijent uplaćuje značajne depozite u gotovini, a sredstva na računu potiču od neuobičajenih izvora, npr. trećeg lica ili lica koje se bavi zenaštvom.
4. Kupovina je izvršena u ime lica koja očigledno nemaju ekonomski kapacitet da izvrše takvu vrstu kupovine.
5. Otkazivanje porudžbine u zadnjem trenutku, što znači da bi klijentu sredstva trebalo da budu nadoknađena putem poslovnog čeka.
6. Klijent kupuje vozilo bez pregleda.
7. Klijent kupuje više vozila u kratkom vremenskom periodu, a ne interesuje ga mnogo tip, cijena, stanje i sl.
8. Klijent ima kriminalnu prošlost.
9. Klijent koristi ili dostavlja isprave za identifikaciju sa različitim imenima.
10. Klijent ne želi da stavi svoje ime na bilo kom dokumentu koji bi ga povezoao ili ga povezuje sa kupovinom vozila.
11. Čini se da kupovina premašuje mogućnosti klijenta na osnovu njegovog navedenog ili poznatog zanimanja ili prihoda.

### **LISTA INDIKATORA ZA OBVEZNIKE U PROMETU NEKRETNINA I GRAĐEVINARSTVA**

1. Klijent plaća nekretninu gotovinom, hartijama od vrijednosti izdatim od strane komercijalnih banaka ili čekovima koji glase na donosioca.
2. Klijent kupuje nekretninu na ime srodnika, prijatelja, advokata, odnosno kompanija bez posebnog razumnog objašnjenja.
3. Prenos nekretnine se vrši sa jednog fizičkog ili pravnog lica na drugo lice bez razumnog objašnjenja za tu vrstu prenosa.
4. Kupac kupuje nekretninu na neviđeno ili ne pokazuje naročit interes za karakteristike te nekretnine.
5. Ugovorne strane ne nastupaju u svoje ime i pokušavaju da sakriju identitet stvarnog kupca ili prodavca.
6. Klijent želi da sagradi luksuznu kuću na perifernoj, neurbanizovanoj lokaciji.
7. Klijent kupuje i prodaje više nekretnina u kratkim vremenskim periodima, bez razumnog objašnjenja.
8. Klijent traži da se u ugovoru o kupoprodaji nekretnine unese umanjeni iznos cijene, a da ostatak plati u gotovini.
9. U transakciju je uključeno više pravnih lica iako ne postoji nikakva veza između transakcije i djelatnosti kojima se bave ta pravna lica ili ta pravna lica ne obavljaju nikakvu poslovnu aktivnost u okviru djelatnosti kojima se bave.
10. Kupac nije posebno zainteresovan za prikupljanje boljih ponuda ili za postizanje boljih uslova plaćanja.
11. Kupovina nekretnina bez ovjerenih ugovora, na osnovu internih dogovora dvije strane.
12. Kupovina i prodaja nekretnine se odvija istog dana ili u kratkim vremenskim periodima, gdje se uočava znatno odstupanje od tržišne cijene.
13. Kupovina nekretnine je nesrazmjerna kupovnoj moći kupaca.
14. Klijenti pokazuju interesovanje da brzo obave kupoprodajnu transakciju iako za to nema posebnog razloga.
15. Kupac pokazuje izrazitu zainteresovanost za određenu nekretninu i lokaciju i ne ispoljava naročitu zainteresovanost za cijenu te nekretnine (kupovina po svaku cijenu).
16. Transakcija gdje klijent zahtijeva plaćanje u parcijalnom iznosu sa kratkim vremenskim intervalima između plaćanja.

### **LISTA INDIKATORA ZA PRIREĐIVAČE LUTRIJSKIH I POSEBNIH IGARA NA SREĆU I IGARA NA SREĆU PUTEM INTERNETA, ODNOSNO DRUGIH TELEKOMUNIKACIONIH SREDSTAVA**

1. Učesnici igara posjeduju kartice koje su izdate na ofšor destinacijama ili u državama koje ne primjenjuju ili nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma.
2. Učesnik igara traži da se ostvareni dobitak prenese na neki drugi račun ili na račun trećeg lica.
3. U slučaju velikog dobitka izbjegava da se identifikuje.
4. Priređivač igara ima saznanja da učesnik igara prikriva podatke o lokaciji i adresi u smislu zakona kojim se uređuju elektronske komunikacije (IP adresa).
5. Učesnik igara se interesuje za određene pakete igara i sugerise predloge pojedinih paketa.
6. Sumnjive aktivnosti u vezi sa identifikacijom klijenta:

- klijent za potrebe identifikacije daje na uvid isprave za identifikaciju koje izgledaju kao da su falsifikovane, izmijenjene ili sadrže netačne podatke ili predaje na uvid samo kopiju isprave za identifikaciju;
  - klijent protestuje da na zahtjev ovlašćenog lica u kazinu pruži na uvid ispravu za identifikaciju ili daje lažne podatke;
  - isprave za identifikaciju koje klijent predaje izdate su u drugoj državi i postoje razlozi zbog kojih provjera njihove autentičnosti nije moguća;
  - klijent se pojavljuje u društvu sumnjivih lica ili je poznato da su ta lica kažnjavana za određena krivična djela.
7. Sumnjive aktivnosti u vezi sa kupovinom čipova za igru u kazinu:
- dva ili više klijenata kupuju čipove za gotovinu (transakcija je u iznosu koji je malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma), a zatim se kockaju sa minimalnim iznosima. Klijenti naknadno spajaju sve svoje čipove i jedan od njih ide na šalter da unovči čipove,
  - klijent traži od lica zaposlenog u kazinu da nadzire njegovu igru i da ga opomene kad se njegov dobitak približi iznosu transakcije koji je malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
8. Sumnjive aktivnosti kad klijent koristi usluge drugih lica za formiranje transakcija u gotovini u kazinu:
- klijent koji je dobio veliki iznos traži podršku i uslugu druge stranke u kazinu da bi na taj način naplatio neke žetone i tako izbjegao prijavljivanje transakcija po Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
9. Sumnjive aktivnosti kad klijent igra na minimalni iznos:
- klijent kupuje velike količine čipova za gotovinu za stolom, kocka se na minimalne iznose i nakon toga ubrzo odlazi na šalter da unovči čipove;
  - klijent pokušava da na neki način utiče na lice zaposleno u kazinu i tako izbjegne prijavljivanje transakcije po Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, tražeći da se povraćaj gotovine za žetone ili evidencija o njegovim gotovinskim transakcijama vodi na ime drugog lica.
10. Sumnjive aktivnosti u cilju svođenja igre na minimum rizika od kockanja:
- dva učesnika igara učestalo i istovremeno ulozima na iste iznose pokrivaju obje strane iste igre (npr. ulažu i na crno i na crveno, ili par i nepar u ruletu ili ulažu i za i protiv banke u igri baccarat);
  - klijent kupuje žetone za gotovinu, ulaže u igru sa malim šansama za gubitak novca (npr. ulaže istovremeno na crveno i crno na ruletu) ili se angažuje minimalno u kockanju ili se uopšte ne kocka, a kasnije odlazi na blagajnu da unovči žetone za gotovinu zahtijevajući apoene koji su veći od apoena sa kojima je izvršio kupovinu žetona;
  - klijent zahtijeva potvrdu o dobitku koja se ne mora izdavati u kazinima.

## **LISTA INDIKATORA ZA POŠTU CRNE GORE**

1. Roba koja je upućena poštom je različita od one koja je navedena u izjavi pošiljaoca zbog lažne ili obmanjujuće izjave koju je pošiljalac robe dao.
2. Drago kamenje, plemeniti metali ili druge vrijednosti se kontinuirano šalju na adrese koje nijesu adrese trgovaca ili fabrika koje se bave prometom ili preradom dragog kamenja, plemenitih metala ili drugih vrijednosti koje se šalju.
3. Lice odbija da se identifikuje ili kad sazna da treba da se identifikuje prekida dalju komunikaciju.
4. Lice koristi lažno ime, adresu ili broj telefona ili daje falsifikovane ili lažne isprave za identifikaciju.
5. Učestala dostava poštanskih novčanih uputnica istom licu.

## **LISTA INDIKATORA ZA PREPOZNAVANJE SUMNJIVIH TRANSAKCIJA I KLIJENATA KORIŠĆENJEM KOMPJUTERSKE TEHNOLOGIJE - RAČUNARSKOG KRIMINALA**

### **I. Generalni indikatori**

1. Transakcija je povezana sa kupovinom ili prodajom virtuelne valute (Bitcoins, Litecoin, Ethereum, Zcash).
2. Transakcija je povezana sa transferom dobitaka sa platformi za online klađenje.
3. Klijent zahtijeva da se transakcija izvrši hitno ili zahtijeva da se ona tretira kao povjerljiva.

### **II. Indikatori povezani sa bankarskim računima, odnosno transakcijama**

1. Klijent prima uplatu preko internet platnih sistema (PayPal, payoneer card i sl.) gdje nijesu uključeni detalji o pošiljaocu ili svrsi transakcije.
2. Klijent daje nalog za plaćanje u petak kasno poslije podne, radi prenosa sredstava poslovnim partnerima u države koje pripadaju vremenskoj zoni u kojoj banke rade i u narednih nekoliko sati.
3. Klijent podiže sredstva primljena iz države iz koje je prenos izvršen neposredno pred kraj radnog vremena banke pošiljaoca (druga vremenska zona), pri čemu se pomenuto podizanje vrši nakon isteka radnog vremena koje važi za banku pošiljaoca, a posebno petkom.
4. Značajne jezičke greške ili neuobičajeni sadržaji su uočeni u e-mailu ili fax komunikaciji između banke i njenih klijenata ili u dokumentima koje su klijenti prezentovali banci.
5. Klijent koji daje nalog za izvršenje plaćanja korisniku, odnosno primaocu sredstava komunicira sa korisnikom samo putem e-maila.
6. Ukupan promet na računu iznenada i značajno odstupa od prosječnog ukupnog prometa tog istog računa u dužem prethodnom periodu.
7. Sredstva za robu, odnosno usluge se refundiraju na drugu kreditnu karticu u odnosu na onu kreditnu karticu koja je korišćena za obavljanje originalne kupovine odnosno nabavke.
8. Kreditna kartica je izdata na ošor destinaciji ili u državi koja ne primjenjuje ili nedovoljno primjenjuje mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca ili finansiranja terorizma i koristi se za povlačenja sredstava na bankomatima - ATM u Crnoj Gori.

### **III. Indikatori povezani sa pravnim licima i poslovnim transakcijama**

1. Klijent (pravno lice) sa kojim je poslovni odnos već uspostavljen mijenja detalje u instrukcijama za plaćanje već od ranije poznatom primaocu sredstava (npr. IBAN kod, država u koju treba da se uputi plaćanje i sl.).
2. Klijent (pravno lice) sa kojim je poslovni odnos već uspostavljen, zahtijeva da se plaćanje po prvi put izvrši u korist računa novog korisnika, odnosno primaoca sredstava, a koji djeluje sumnjivo.
3. Postoji neslaganje, odnosno odstupanje u imenu korisnika plaćanja u platnim instrukcijama i/ili drugim detaljima u vezi njegovog računa (npr. IBAN kod).
4. Klijent (pravno lice) sa kojim je poslovni odnos već uspostavljen zahtijeva da se plaćanje izvrši u korist računa lica koje ima gotovo isto (veoma slično) ime ili naziv kao postojeći od ranije poznati korisnik, odnosno primalac sredstava.
5. Instrukcije za plaćanje su primljene od (ili u njegovo ime) novog zaposlenog u pravnom licu koje je klijent banke.

### **IV. Indikatori povezani sa geografskim rizikom**

1. Transakcija uključuje državu koja je poznata po povezanosti sa online prevarama ili sličnim aktivnostima povezanim sa računarskim kriminalom sa aspekta žrtve, osumnjičenog ili nelegalnog posrednika (tkz. novčane mazge - money mule).
2. Razlikuju se matična država krajnjeg korisnika plaćanja i država u kojoj je njegov račun otvoren.

### **V. Indikatori povezani sa servisom plaćanja/doznake**

1. Onlajn davanje naloga za plaćanja dobara i usluga deviznom doznakom, uključujući i avansna plaćanja.

### **INDIKATORI ZA FINANSIRANJE TERORIZMA**

1. Nalogodavac, odnosno primalac transakcije je povezan sa državama koje su poznate po tome što pružaju podršku terorističkim aktima i organizacijama ili oblastima u kojima se odvijaju teroristički akti.
2. Klijent koristi lažne kompanije za aktivnosti vezane za finansiranje terorizma, uključujući kvazi kompanije.
3. U transakciji, odnosno poslovnom odnosu pojavljuju se lica označena na konsolidovanoj listi Komiteta za sankcije na osnovu rezolucije 1267 Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija, crnoj listi Evropske unije, odnosno Office of Foreign Assets Control (OFAC) listi i dr. ili lica za koja se sumnja da su povezana sa licima koja se nalaze na navedenim listama.
4. Česte transakcije u manjim iznosima putem sistema za prenos novca (npr. Western Union).
5. Prema tvrdnjama medija, vlasnik računa je povezan sa poznatom terorističkom organizacijom ili se dovodi u vezu sa terorističkim aktima, finansiranjem terorizma, nasilnim ekstremizmom, fundamentalizmom, odnosno vjerskim radikalizmom.

6. Klijent koristi račune posrednika, trustova, članova porodice ili trećeg lica.
7. Klijent daje falsifikovane ili lažne isprave za identifikaciju.
8. Detalji u vezi sa nalogom za izvršenje transakcija u korist nevladine organizacije, zadužbine, udruženja, fonda, vjerske organizacije i druge neprofitne organizacije (u daljem tekstu: neprofitna organizacija) ili u korist fizičkih lica povezanih sa tom organizacijom su nepotpuni.
9. Brojni lični i poslovni računi ili računi neprofitnih organizacija ili dobrotvornih organizacija koriste se za prikupljanje i prosljeđivanje sredstava malom broju stranih korisnika.
10. Neprofitna organizacija ne koristi sredstva u skladu sa svrhom njenog osnivanja.
11. Veći broj lica ovlašćen po istom računu fizičkih lica, odnosno neprofitnih organizacija i česte promjene ovlašćenih lica po računu.
12. Transakcije neprofitne organizacije u cilju izgradnje objekta, naročito ako se primalac sredstava ne može dovesti u vezu sa građevinskom djelatnošću.
13. Devizne transa, nakon čega slijede prenosi sredstava na lokacije koje nemaju očiglednu poslovnu povezanost sa klijentom ili državom koja ne primjenjuje ili nedovoljno primjenjuje mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca ili finansiranja terorizma.
14. Klijent dobija kreditni instrument ili se bavi komercijalnim finansijskim transakcijama koje uključuju kretanje sredstava ka ili sa lokacija na kojima se ne primjenjuju ili nedovoljno primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma kad izgleda da nema logičnih poslovnih razloga za poslovanje s tim lokacijama.
15. Sredstva se šalju ili primaju preko međunarodnih prenosa sa ili na lokacije sa višim rizikom od pranja novca ili finansiranja terorizma.
16. Transakcije koje mogu ukazati na povezanost sa nabavkom oružja, opreme i tehnologije za proizvodnju oružja za masovno uništenje, uključujući transakcije lica iz države koja je označena kao visokorizična za nabavku oružja, opreme i tehnologije za proizvodnju oružja za masovno uništenje, trgovinu predmetima dvostruke namjene u smislu Uredbe Savjeta Evropske unije 1334/2000 o uspostavljanju režima Zajednice za kontrolu izvoza predmeta i tehnologije dvostruke namjene, kao i transakcije lica koja nemaju istoriju kupovine iste ili slične robe.
17. Veliki broj lica obavlja transakcije u manjim, a sličnim iznosima, prema istom fizičkom, odnosno pravnom licu.
18. Transakcija nije u skladu sa prirodom i obimom poslovanja vlasnika računa.
19. Niz komplikovanih prenosa sredstava od jednog lica ka drugom kao način prikrivanja izvora i namjene sredstava.
20. Transakcija odstupa od uobičajenih aktivnosti na računu.
21. Depoziti su u iznosima manjim od zakonom propisanih kako bi se izbjegla obaveza prijavljivanja i otkrivanja.
22. Veliki broj gotovinskih uplata i isplata sa sumnjivim svrhama transakcije.
23. Transakcije su povezane sa područjima visokog rizika pri čemu se sredstva podižu isključivo na bankomatima - ATM.
24. Transakcija nema poslovnu ili ekonomsku opravdanost.
25. Neobična gotovinska transakcija na računima kod banke u drugoj državi.
26. Veliki broj depozita u malim iznosima na računu je praćen elektronskim prenosom sredstava u velikom iznosu na račun u drugoj državi.
27. Korišćenje velikog broja računa otvorenih kod banke u drugoj državi.
28. Sumnja se da klijent vrši transakcije po instrukcijama drugog lica, u čijoj se pratnji najčešće pojavljuje.
29. Klijent polaže sredstva na više računa (ličnih ili za koja je ovlašćen) i daje nalog za prenos tih sredstava u korist istog lica u drugoj državi po osnovu donacija, pomoći i sl.
30. Postoje saznanja da klijent koji ima lošu reputaciju ili kod kojeg postoji sumnja u izvore sredstava, u svom poslovanju koristi virtuelne valute, npr. Bitcoin ili Litecoin ili koristi alternativne kanale plaćanja (npr. havala, hundi), sa ciljem izbjegavanja redovnih finansijskih kanala.
31. Uporedo korišćenje kartica, u različitim državama, izdatih istom klijentu.
32. Učestale aktivnosti na bankomatima - ATM u Crnoj Gori i drugoj državi.
33. Gotovinske uplate na račun se poklapaju sa praćenim podizanjem na bankomatu - ATM u drugoj državi.
34. Postojanje sumnje u istinitost navedene svrhe transakcije (npr. pomoć porodici, izdržavanje lica, termini često korišćeni od strane ekstremista i terorista i sl.), naročito ako se radi o učestalim nalogima gdje se ne može utvrditi lična ili poslovna veza između učesnika transakcije.

35. Lice se u sredstvima javnog informisanja dovodi u vezu sa terorističkim aktima, finansiranjem terorizma, nasilnim ekstremizmom i fundamentalizmom, odnosno vjerskim radikalizmom.
36. Transakcije za koje su službenici, na osnovu iskustva, znanja i informacija kojima raspoložu ocijenili da nijesu u skladu sa uobičajenim aktivnostima klijenta.
37. Neprofitna organizacija koristi keš-kurira (lice koje prenosi gotovinu za proviziju) za prebacivanje svojih sredstava u područja koja su poznata po terorističkim aktima.
38. Transakcije neprofitne organizacije su realizovane tako da bi se izbjegla obaveza izvještavanja o transakcijama.
39. Zahtjevi za prenos sredstava neprofitne organizacije su praćeni nejasnim obrazloženjima.
40. Neprofitna organizacija koristi kvazi kompaniju, odnosno organizaciju kao "kanal" za finansiranja.
41. Predstavnici neprofitne organizacije ne prijavljuju velike iznose gotovine na međunarodnim granicama.
42. Bankarski računi neprofitne organizacije koriste subjekti čiji su lični računi pod mjerama ograničenja raspolaganja sredstvima.
43. Neprofitna organizacija dobija sredstva od fizičkih ili pravnih lica.
44. Bankarski računi neprofitne organizacije koji se odnose na neke programe ili aktivnosti su sakriveni.
45. Sredstva neprofitne organizacije se prenose na subjekte koji nijesu povezani sa objavljenim programima ili aktivnostima.
46. Prostorije neprofitne organizacije posjećuju pojedinci za koje se vjeruje da podržavaju terorističke akte.
47. Neprofitna organizacija nabavlja opremu dvostruke namjene.
48. Programi i aktivnosti neprofitne organizacije su nejasno objašnjeni nadzornim ili regulatornim tijelima.
49. Utvrđeno je da se kroz aktivnosti neprofitne organizacije podržavaju pojedinci ili organizacije čiji identitet odgovara identitetu subjekata označenih na listama za primjenu restriktivnih mjera.
50. Subjekti koji posluju u područjima poznatim po terorističkim aktima prebacuju sredstva na bankovne račune neprofitnih organizacija, zaposlenima koji rukovode neprofitnim organizacijama ili njihovim zaposlenim.
51. Neprofitna organizacija prenosi sredstva ili sprovodi aktivnosti u oblastima koje su poznate po prisustvu terorističkih jedinica.
52. Evidencija neprofitne organizacije se vodi u oblastima koje su poznate po prisustvu terorista.
53. Predstavnici neprofitne organizacije često putuju u oblasti koje su poznate po prisustvu terorističkih jedinica.
54. Neprofitna organizacija ima neprijavljene aktivnosti, programe ili partnere.
55. Neprofitna organizacija koristi neobično složenu finansijsku mrežu za svoju djelatnost.
56. Neprofitna organizacija izbjegava obavezu izvještavanja propisanu Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
57. Treća lica se koriste za otvaranje bankarskih računa neprofitne organizacije ili obavljanje nekih transakcija.
58. Rashodi neprofitne organizacije nijesu u skladu s njenim programima i aktivnostima.
59. Neprofitna organizacija nije u stanju da izvrši obračun svih svojih sredstava koja su upotrijebljena.
60. Neprofitna organizacija nije u stanju da obračuna porijeklo svojih prihoda.
61. Neprofitna organizacija ima nedosljednosti u svom računovodstvu i/ili obaveznom izvještavanju propisanim propisima o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
62. Neprofitna organizacija ima netransparentne strukture rukovođenja ili odlučivanja.
63. Predstavnici neprofitne organizacije ili sama neprofitna organizacija koriste falsifikovanu ili kontradiktornu dokumentaciju.